

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

**Pojetí vůle u L. Klímy a jeho inspirace u Nietzscheho a
Schopenhauera**

**L. Klima's conception of will and inspiration he drew from
Nietzsche and Schopenhauer**

Diplomová práce

Vedoucí práce:

Autor:

PhDr. Miloslava Blažková, Csc.

Bc. František Kubica

Praha 2016

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Miloslavě Blažkové, CSc. za ochotné a podnětné vedení mé diplomové práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci „Pojetí vůle u L. Klímy a jeho inspirace u Nietzscheho a Schopenhauera“ vypracoval samostatně s použitím níže uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu

V Praze dne 7. 9. 2016

František Kubica

Anotace

Diplomová práce „Pojetí vůle u L. Klímy a jeho inspirace u Nietzscheho a Schopenhauera,, pojednává o filosofii významného českého spisovatele a filozofa Ladislava Klímy. Autorova filosofie vychází z předních světových filozofů Friedricha Nietzscheho, Arthura Schopenhauera a pokračuje dále ve vlastních filozofických úvahách. Oběma filosofům je v práci věnovaná samostatná kapitola, jejímž smyslem není podat podrobný výklad jejich filosofie, ale pokusit se najít momenty a styčné body, které Klímu v jeho tvorbě inspirovaly. Hlavním bodem práce je filosofické téma vůle v aspektech Klímovy filosofie, která je inspirována filosofií Schopenhauera a Nietzscheho.

Annotation

Master's thesis L. Klíma's conception of will and inspiration he drew from Nietzsche and Schopenhauer deals with philosophy of important czech writer and philosopher Ladislav Klíma. Author's philosophy has its source in world's leading philosophers Friedrich Nietzsche and Arthur Schopenhauer and he continues with his own philosophical thoughts. Whole chapter is devoted to each of them, however their purpose is not to offer detail interpretation of their work, but try to find moments and connections which inspired Klíma's work. The main subject of this work is topic of will in aspects of Klíma's philosophy, which is inspired by philosophy of Schopenhauer and Nietzsche.

Klíčová slova

vůle, Klíma, Nietzsche, Schopenhauer, filozofie, bytí, smrt, egodeismus,

Keywords

will, Klíma, Nietzsche, Schopenhauer, philosophy, existence, death, egodeism,

OBSAH

ÚVOD.....	7
1 Základní filosofické myšlenky Ladislava Klímy.....	9
1.1 Svět jako vědomí a nic v kontextu vůle	9
1.1.1 Předmět filosofie	11
1.1.2 Nemožnost pravdy a skepse	12
1.1.3 Já jako komplex duševních stavů v důsledku vůle	16
1.2 Egodeismus.....	18
1.2.1 Egodeismus jako vrchol absolutní vůle	18
1.2.2 Naprostost jako naplnění vůle	23
1.2.3 Vztah Já – Bůh	24
1.3 Vůle.....	27
1.3.1 Vývojové fáze vůle a komandující vůle	28
1.3.2 Jsem absolutní vůle	30
1.3.3 Kontradikcionismus	32
2 Klíma a jeho inspirativní zdroje.....	37
2.1 Friedrich Nietzsche	37
2.2 Arthur Schopenhauer	48
ZÁVĚR	57
POUŽITÁ LITERATURA.....	60
Resumé.....	62

ÚVOD

Ladislav Klíma je autorem, jehož jméno nepatří na poli české literatury a filosofie k těm nejznámějším, přesto se autor diplomové práce domnívá, že jsou jeho myšlenky v mnohém přelomové a jedinečné. Pro mnohé byl Ladislav Klíma podivín, který se toulal v přírodě a hodně pil, několikrát se pokusil o sebevraždu, přesto však v jeho textech můžeme najít hlubší smysl, než pouhé balancování mezi životem s smrtí. Klíma si klade zásadní filosofické otázky a konfrontuje je především se svými dvěma velkými vzory: Friedrichem Nietzschem a Arthurem Schopenhauerem. Základní téma, které konfrontuje, je vůle. Oba filosofové byli Klímovi inspirací, téma vůle od nich čerpal, ale zároveň tento pojem v mnoha ohledech přetvořil, proměnil a především jinak uchopil. Promítla se do toho především Klímova touha po sebezbožštění, kterou chtěl dovést k absolutní dokonalosti. Sebezbožštění neboli egodeismus byl v Klímově podání termín něčím natolik absolutním, že se v podstatě stával i jakousi absolutní sebedestrukcí. Klíma například v rámci toho pil starou vodu, jedl myši, žil dnem i nocí v přírodě.

Autor si téma diplomové práce vybral proto, že se již Ladislavu Klímovi obšírněji věnoval ve své bakalářské práci, jejímž tématem bylo bytí, smrt a sebevražda v díle Ladislava Klímy. Už tehdy si autor při zpracovávání těchto témat povšiml, že jimi prostupuje jeden velmi důležitý pojem: a tím je vůle. Rozhodl se tedy téma rozvinout a tématu vůle se věnovat obšírněji a pokusit se ho nalézt i v dílech autorů, kteří Ladislava Klímu v tomto ohledu inspirovali. Práce se snaží postihnout jejich pojetí vůle a zároveň vystihnout momenty, ve kterých se liší oproti Ladislavu Klímovi. U Artura Schopenhauera vůle částečně souvisela s jeho pesimismem, čímž byl i blízký Klímovu ranému stádiu. Pesimismus u Schopenhauera vycházel z pojetí vůle, která člověka žene neustále dopředu. V okamžiku, kdy je jedna potřeba naplněna, objevuje se další, nová, která chce být uspokojena a tak je to neustále dokola. Kromě smrti vidí Schopenhauer částečné vykoupení také v umění. U Friedricha Nietzscheho je vůle zaměřena na Vůli k moci, kterou Ladislav Klíma přejal v tom ohledu, že vůli vše podléhá. Nietzsche ale na rozdíl od Klímy tímto odpoutáváním se člověka neměl na mysli popření objektivního světa

Jedním ze společných rysů Klímy a Nietzscheho je uvádění filosofie do „praxe“. Kupříkladu Klímovo hladovění, snaha dokázat, že nepotřebuje objektivní svět. V tom byl mezi nimi rozdíl: Nietzsche pohřbil Boha – Bůh je mrtev, ať žije nadčlověk, ale objektivní

svět, ten, co je kolem nás, přijímal. Klíma popíral i ten okolní svět, prohlásil ho za fiktivní, za pouhé zdání, svět prostě neexistuje a jediné o čem můžeme říci, že existuje, jsou naše duševní stavy. Snaha u Nietzscheho stát se nadčlověkem byla také snaha odpoutat se od rozumu a proti němu rozpoutat pudry člověka a změnit se nejprve v nečlověka a později v nadčlověka. Tam však lze podle Nietzscheho dospět jen v šílenství nebo ve snu, v představě. Ten nejzákladnější rozdíl v pojetí vůle byl tedy v tom, že Klíma zcela odmítá metafyziku. Na začátku bádání si autor stanovil následující čtyři hypotézy:

Hypotéza 1.: Svět je vůle k příjemnosti.

Hypotéza 2.: Vůle k moci je podle Ladislava Klímy vůle k poznání

Hypotéza 3.: Člověk je sám sobě Bohem

Hypotéza 4.: Svět stojí mimo dobro a zlo

1 Základní filosofické myšlenky Ladislava Klímy

Tato kapitola chce postihnout základní filosofické myšlenky Ladislava Klímy. Autor se dotkne zejména těch myšlenek, kterými se Klíma inspiroval u ostatních filosofů, kteří budou zmíněni v kapitole následující. Stěžejním a jakýmsi „všeproplétajícím“ bude téma vůle, které prostupovalo v podstatě většinou Klímových filosofických názorů.

1.1 Svět jako vědomí a nic v kontextu vůle

Klímová prvotina, dílo *Svět jako vědomí a nic*, byla vydána vlastním nákladem. Klíma se domníval, že vědomí je tím, co podmiňuje existenci vědomého. Bez vědomí by nebylo vědomého a nebylo by tedy nic. Svět jakožto objekt by bez subjektu nebyl. K tomu právě odkazuje i název knihy - svět jako vědomí a nic. Podle Chalupceckého je kniha zároveň manifestem imaterialismu.¹

Klíma se zároveň domníval, že existují jen stavy vědomí a nic mimo ně. Pokud existence vychází výhradně z vědomí, je jeho součástí a bez něj sama o sobě nemá smysl. A vše, co existuje mimo naše vědomí, mimo naše já, je jen naše představa, je to jen v nás, náš duševní stav. A každá hmota je v podstatě vyjádřením, že někde je nám blízký nějaký duševní celek. Lze tedy podle Klímy konstatovat, že "zevní svět" je jakýmsi souhrnem značek duševních stavů, které byly vyslány duševními stavy jinými.

Souhrnně řečeno: Klíma považoval vědomí za to, co podmiňuje existenci vědomého. Bez vědomí by totiž nebylo vědomého a tudíž by nebylo nic. Svět jako objekt by bez subjektu nebyl, byl by jen "svět jako vědomí a nic". Klíma říká, že existují duševní stavy a mimo ně neexistuje nic. A mimo ně nemůže existovat nic, protože pojem "existence" je výhradním majetkem vědomí. To znamená, že existence odtržena od vědomí je beze smyslu. Nic nemůže existovat mimo naše myšlení, mimo naše já. Všechno, hmota i zevní svět je jen naším duševním stavem, naší představou. To znamená, že existuje v podstatě jen v nás samých. A každá hmota je jen jakýmsi "vzkazem" o tom, že je nám blízký nějaký duševní a za hmotou se nacházející celek. "Zevní svět je souhrnem značek

¹ CHALUPECKÝ, Jindřich. *Ladislav Klíma*. In.: *Victoria aeterna*, s. 260

*duševních stavů, vyslaných duševními stavy jinými.*² Podle Klímy je každý jev ve světě vědomím a to, co nazýváme vesmírem je vzájemné působení mentálních stavů na sebe.

Svět zároveň sestává z bytostí se mnou jako s člověkem homogenních a to ať se jedná například o zvířata nebo o hvězdy. Jednotlivá vědomí těchto bytostí se ve vesmíru slučují v jakémisi "psychickém chemismu". Vesmír je pochod "Vševůle". „*Svět jest jen v sebe splývajícím, atomistním, - bezúčelně oscilujícím-, vlněním myšlení, základem všeho je myslící substance.*“³ Já jako lidský subjekt je podle tohoto Klímova výkladu kusem jediného kosmického vědomí a naše iluze podle něj spočívá v tom, že oddělujeme své vědomí od vesmíru a jako ve světě samém se pokoušíme vidět odděleně jsoucna - subjekty.⁴ Tento Klímův imaterialismus se dá vysvětlit vcelku jednoduše. Podle něj je úkolem filosofie pochopit, jakým způsobem uchopit, že něco je. To, co je, potom můžeme označit za "něco". Ale zároveň jen dost těžko můžeme za "něco" označit naše lidské poznávání, naše vědomí samo. Podle Klímy se totiž vztah poznávaného a poznání nedá prostě popsat jako vztah dvou "něco". Jestliže je poznávané ono "něco", pak poznávání není vůči němu také "něco, ale "nic". To je základním principem Klímova imaterialismu. Avšak zároveň nelze říci, že poznávání lze vykládat tak, že by v rámci něj stál proti sobě vztah "něco" a "nic". Základem je to, že jestliže má ono "nic" pochopit ono "něco", musí se podstata toho "něco" redukovat na "nic", které není žádným způsobem předmětné. Řeceno jednou větou: musí redukovat svou objektivní faktičnost na ryzí vědomí. A jedině odtud lze také pochopit myšlenku pro Klímu tolik typickou: myšlenku absolutně komandující Vůle. Tato myšlenka vyplývá právě z Klímova imaterialismu. Právě v tomto nehmotném světě by lidská vůle už nemohla být ničím omezována.

Za tímto naším světem, který byl výše popsán, stojí ještě něco bez hranic: absolutno. Ale člověk ho může myslet jen v záběru věcí a jevů. Zároveň ale v tomto okamžiku může myšlení překročit své dané hranice. Jestliže ve svém myšlení obvykle vycházíme od vědomí věcí tak, jak se nám reálně jeví, pak bychom se teď měli otevřít do vědomí absolutního. Protože vědomí je víc, než daný svět. Tento daný svět si vykládáme jako hmotnost, která se nějakým způsobem zobrazuje našemu duchu. Pokud se ale otevřeme absolutnímu vědomí, svět svou hmotnost ztratí a právě v té chvíli se ztotožní

² KLÍMA, Ladislav. *Svět jako vědomí a nic*, In.: *Victoria aeterna*, s. 24

³ Dopis E. Chalupníku, 2.5. 1912, *Duch přát.*, s. 55

⁴ KLÍMA, Ladislav. *Svět jako vědomí a nic*, In.: *Victoria aeterna*, s. 28

s naším vědomím. Tento Klímův filosofický idealismus chtěl překonat bariéru nepoznatelné "věci o sobě", jakého si "ne-já" a udělat z něj já absolutní.

Mnozí ale poukazovali na nebezpečnost tohoto idealismu. Chtít vše vědomě zahrnout a neponechat platit nic, co by stálo mimo, může způsobit, že vědomí, které je odkázáno samo na sebe, se ocitá uvnitř nicoty.

1.1.1 Předmět filosofie

Svět jako vědomí a nic se také dotýká předmětu filosofie. Filosofie je nejúplnější explikace našeho vědomí. Autor se domnívá, že hlavní podstatou tohoto Klímova vyjádření je to, že mimo naše vědomí pro nás neexistuje nic. To jediné, od čeho lze vyjít, jediný element filosofie jsou podle Ladislava Klímy abstrakta. Z nich je nutno vycházet, nikoliv ze smyslového světa, jak tvrdil Schopenhauer.⁵ Sice nemáme jistoty ani v tomto vyjádření, ale filosofie je možná jen filtrací každého jiného poznání abstraktním. Klíma to zjednodušeně vysvětluje tak, že chtít vysvětlit abstrakta abstrakcí je něco podobného, jako chtít pozvednout sám sebe. A pakliže leží nějaká objektivní pravda mimo abstrakta, pak pro nás není důležitá.

Jediná jistota vědění je ta, že nevíme ničeho. Podle Klímy může filosof udělat jen jedno a to je co nejpodrobněji rozebrat bludné lidské myšlení, ale zároveň si být vědom toho, že nikdy nepronikne až k hranici poznání. Vzato do důsledku: filosof v podstatě nikdy nemluví pravdu. Klíma tuto svoji tezi vysvětluje dvěma hlavními důvody. Za prvé filosof nikdy nemluví pravdu z toho důvodu, že existují ještě možnosti jiných poznání než jsou ta naše. A za druhé pravdu nikdy nemluví proto, že dosavadní lidské myšlení je nehotové a nedokonalé.

Klíma se ve *Světě jako vědomí a nic* vyjadřuje také k problematice metafyziky. Tvrdí, že ta je v jeho době velmi diskreditována a to z jednoho prostého důvodu: jestliže po něčem člověk touží, ale ví, že toho nemůže dosáhnout, rád to uvádí v posměch. Navíc je metafyzika v očích lidí vnímána jako něco omezeného. Klíma je ale zcela opačného názoru. Považuje ji za nejvyšší a nejčarovnější činnost ducha. Metafyzika je opojným a vznešeným setkáním a ten, kdo se jí vysmívá, poukazuje jen na to, že je schopen jen povrchního myšlení.

⁵ KLÍMA, Ladislav. *Svět jako vědomí a nic*, In.: *Victoria aeterna*, s. 21

Klíma tvrdí, že je v podstatě jedno, odkud filosofie vychází.⁶ Důvodem je to, že není žádné nepopíratelné pravdy, protože zároveň není ani první příčiny.⁷ Kausalita je totiž svou podstatou nekonečná a z toho důvodu je také nesmyslná. Svět je bludným kruhem, ve kterém je logika alogická a stejně jako začátek kruhu je pravda nikde a všude zároveň. Podstatný je ten aspekt, že filosofické poznatky mají vždy dvě strany – jsou totiž zároveň pravdivé a zároveň lživé. „*Vnášet do podstatně alogického předmětu logiku jest alogické.*“⁸

Logika však zároveň podle Klímy existuje přirozená a umělá. Logika je přítomna v každé jasné myšlence, nesmí ale být hledána. Právě v té chvíli, kdy se o to člověk snaží, najde pouze logiku umělou. Umělá logika je ale chybná. Zdrojem umělé logiky je podle Klímy lidský chorobný smysl pro pořádek. Umělá logika je nemocí lidského ducha jako takového. Celé lidské myšlení je jí pokaženo, je zploštělá a zkřivená a je jednou z příčin, proč největšímu počtu lidí schází zdravý rozum.⁹ To, proč jsou učenci největšími hlupáky je proto, že umělá logika je matkou souvislého způsobu psaní. A nejvíce hříchů filosofie se skrývá pod názvem systematickosti. A podle Klímy je systematická mánie filosofů vážná nemoc a největší hubitelka myšlenek. Filosofie podle Klímy musí být příležitostným, improvizacním uměním. Vše nad to je buď nemoc nebo řemeslo.

1.1.2 Nemožnost pravdy a skepse

Klímovo tvrzení "pravda všeho jest jen relativní" směřuje k nejzazšímu obsažnému poznání, ke kterému lze proniknout. A tím je být si vědom poznání, že "nevím, vím-li co". Protože navzájem se ruší negování a afirmování tohoto uvědomí, jdoucí do nekonečna. To je vlastně jediná primární nejistota a kromě ní už žádné nejistoty není. Vše ostatní lze vysvětlit, tedy i otázku smyslu světa. A otázka podstaty a smyslu světa je podstatně naléhavější, než otázka absolutní pravdy. V otázce smyslu světa se Klíma dotýká Spinozovy aseity substance. Podle Klímy otázka smyslu světa založena na kauzalitě je pouze otázkou vzniku světa. A Spinozova aseita substance je negací jejího smyslu. Kausalita je ale nekonečná, tak jako i v jedno s ní splývající čas a tím je každé kladné

⁶ KLÍMA, Ladislav. *Svět jako vědomí a nic*, In.: *Victoria aeterna*, s. 17

⁷ Ibidem

⁸ KLÍMA, Ladislav. *Svět jako vědomí a nic*, In.: *Victoria aeterna*, s. 17

⁹ Ibidem

vysvětlení světa a priori vyloučeno. Podle Klímy to znamená následující: buď svět povstal z ničeho, což ale kauzalitě odporuje, nebo měl svět příčinu homogenní, tedy kauzalitní. Tím se otázka posunuje dále. Třetí možností vzniku světa je nějaká příčina kauzalitě dosud nepodrobená. Avšak podíváme-li se podle Klímy blíže, musí být tato nepodrobená příčina mít schopnost redukovat následky nutně kauzalitní povahy a tudíž spadat pod důvod vysvětlený v bodě dvě. Pakliže je příčina homogenní, tedy kauzalitní tak potom je takové poznání pro nás nedostupné, nebo nemá světového smyslu vůbec, to znamená, že je stále ještě povrchní. Při pátrání po smyslu světa je ale podle Klímy třeba jít daleko hlouběji do problému, je nutno položit si otázku, zda existuje smysl toho, co hledáme, nebo ještě lépe: existuje vůbec něco?¹⁰ Ale i při této otázce je potřeba si uvědomit, že neexistuje žádná samozřejmá pravda. Existují jen samozřejmé lži. Důvodem je to, že účelem myšlení je pouze falšování všeho, myšlení je v podstatě výroba iluzí, fikcí, klamů a podvodů. A lidský intelekt je "lhář z řemesla". A že by náhodou tento "lhář" mohl mluvit pravdu je absurdní. Tudíž jsou i pojmy bytí, svět a substance fikce. To Klíma vzápětí vysvětluje tak, že když se nám zdá, že něco jest, tak to je důkazem, že ničeho není. Ale kdyby se nám to nezdálo, pak by něco bylo. Zde tedy existuje jediná konkluze: nic neexistuje.

Ovšem výrok, že nic neexistuje by byl pravdou tehdy, kdyby úplná pravda vůbec byla. A to, že se nám takový výrok zdá absurdní je jen vinou naší lživé přirozenosti; absurdnost je důkazem pravdy. Neboli - musíme považovat za pravdu o čem víme, že je lež. A to pochopí právě jen ten, kdo pochopil dvojsmyslnost světa, identitu pravdy a lži. Znamená to, že do té doby, dokdy stojíme na půdě fingoaného, potud je zároveň možné naše poznání. Pokud ale chceme fikce, u nichž předpokládáme jejich pravdivost, vysvětlit fikcemi, dostaneme se jen do odporů. Je to asi tak stejné, jako bychom chtěli vypočíst dráhu pro fingoanou, neexistující planetu. Pak se naše výpočty nikdy nebudou shodovat. A svět v podstatě je jen fingoanou planetou - to znamená, že světový smysl neexistuje.

Filosofie je úplné domyšlení komplexu našich idejí a s tím souvisí její kontradikčnost na straně jedné a její postradatelnost na straně druhé. Již Arthur Schopenhauer se vyjádřil, že lidé pravdy nepotřebují, ačkoliv za normálních okolností každou objektivnost upíral. Podle něj lidé pravdu nepotřebují, protože o ni vlastně ve skutečnosti ani nestojí, nepřejí si ji, nerozumí ji a především ji nesnesou. Myslicím lidem je totiž nepříjemná především filosofická nejistota; stejně jako každá jiná nejistota. Kdo se

¹⁰ KLÍMA, Ladislav. *Svět jako vědomí a nic*, In.: *Victoria aeterna*, s. 26

totiž podle Klímy po faustovsku trápí tím, že nemůže nalézt pravdu, měl by být doslova pruty přitažen k jiným myšlenkám.

Hledání pravdy je totiž velmi vrtošivé a zároveň jde o určitý druh svéhlavosti. Hledání pravdy je nejsměšnější ze všech slabostí, je zbabělostí a hloupostí. Být otrokem vlastních ideálů je totiž otroctví jako každé jiné. Je postejné, jako když se chudý člověk trápí tím, že není bohatý. Ten, kdo chce mít pravdu je na tom totiž stejně: chce něco, co nemůže mít.¹¹

A ačkoliv pravda není potřebou, je zábavou a můžeme ji upotřebit. Hledání pravdy samo o sobě je ale daleko cennější než pravda samotná. Člověk má potřebu korunovat „svůj systém“ jakousi nejvyšší pravdou, která vzbuzuje jistotu v základních otázkách. Tato jistota ve všem člověku dává pocit veselosti a pocit vlády a moci nad vším. Jenže pocit jistoty je falešný, vše je zároveň pravdou i lží, ať se to nazve tak či onak.

Nalézt pravdu je složité. Vše dosud člověkem poznané je neživé, těžkopádné a až příliš si podobné. Klíma říká, že něco radikálně nového, kromě berkeleyismu, zde nebylo. To nejlepší a zároveň nejtěžší zůstalo do této doby (tedy do doby Klímovy) netušeno a netknuto. A to proto, že filosofie byla ve špatných rukách. Filosofie totiž předpokládá ty nejlepší schopnosti a to jako vůle, tak intelektu. Ale až dosud byli filosofové opakem síly i inteligence; dosud nebylo filosofů. Chut' k nezvyklému a k „nepříjemnému“ byla překryta negativní, výsměšnou a opovržlivou bojechtivostí. K poznání pravdy ale často postačí přemýšlení o opaku toho, co jsme za pravdu považovali. Pravda totiž podle Klímy není těžká, na rozdíl od pochybování.

Stačí totiž mnohdy o věcech přemýšlet, abychom je domyslili. Tenká stěna dělí všude pravdu od nepravdy a tou stěnou je zpravidla lenost. Právě v tomto ohledu považoval Klíma Nietzscheho za velkého muže. Měl totiž podle něj největší sílu vůle mezi všemi filosofy. Scházela mu jen ona vysoká aktivita nade vším stojící a vše organizující a také ocelová, napoleonská síla a tvrdost. Nietzsche byl podle Klímy totiž příliš měkký, přestože tvrdosti učil a zároveň byl sentimentální a plný lásky - jeho duch měl specificky nepřirozené „básnické“ zabarvení. Jenomže nejvyšší duch musí i své vášnivé a umělecké stavy vkládat do myšlení, což nejde bez jejich omezení. Jen v přirozeně nutné nejvyšší harmonii nejvyšších vlastností spočívá ideální velikost.

¹¹ KLÍMA, Ladislav. *Svět jako vědomí a nic*, In.: *Victoria aeterna*, s. 18

Když se kdysi příroda zmýlila, vytvořila reflexi. Reflexe podle Klímy znetvořuje myšlenky, zeslabuje je, tříští je. Navíc mezi ně jako heterogenní entitu neustále vsunuje násilné, volní ideje. Duch filosofa je sídlem reflexivních perversit a hloupostí. Dosavadními omyly ve filosofii nebyla vinna pouze zbabělost a strach jít dále, jak tvrdil Nietzsche. Stejným dílem byla na vinně také takzvaná duševní impotence. Právě tak často jako z úzkostlivosti nedomyslel filosof své myšlenky proto, že jeho mozek byl otupený přílišnou reflexí. Většina filosofických povrchností má svůj původ v tom, že myšlení filosofa kleslo nazpět, že po všech marných pokusech dostat se dále upadlo v totální zmatek a stupidnost. A díky tomu se mu v mlze rozplynulo i to, co předtím jasně viděl.

Klíma upřednostňoval vědomí před hmotnými událostmi. Hmotné události existují, ale vpadají jakoby zvnějška do vědomí a pod nimi trvá jakýsi kontinuální proud vědomí. A teprve ten dává hmotným událostem smysl a význam. Ale vědomí z těchto událostí života nevychází, ale samo je nese. A snové vědomí je skutečnější než vědomí vnější skutečnosti. *“Jak docíliš nejvyšších poznání? Udělej své předspánkové, ba i spánkové polosny bděním! Vše vysoké pochází ze snu; pouhé čiré bdění je jen pouhá nuda, prosa, šed', popel; nevydrželo by se ani okamžik v tomto suchopáru, kdyby nepadla do něho ustavičně zářivý, třeba drobný a skoro neviditelný déšť ze Snu.”*¹²

Klíma bere sen jako jakousi možnost poznání. Dokonce říká, že nejvyššího poznání lze dosáhnout tak, že uděláme ze svých spánkových polosnů bdění. Protože vše vysoké pochází ze sna. A především ve snu už vědomí není vázané na život, ale náš život na ně a tím pádem se začíná smazávat rozdíl mezi životem a smrtí. Klímovo vidění světa zároveň vylučuje jakákoliv etická kritéria. Svět je takový, jaký je a my nemáme nejmenší právo ho jakkoliv soudit. Svět stojí mimo dobro a zlo. Existenci nelze soudit eticky, protože pak bychom ji museli odmítnout. Pokud ji ale soudíme esteticky, pak ji lze ještě zachránit. Existence je sama ze sebe a sama pro sebe, je to dění bez konce a bez začátku, ale také bez důvodu a beze smyslu. Tento svůj názor Klíma nazýval ludibrionismem. *“Stav můj, neboli stav světa neboli Boha jest, jakožto něco absolutního, – Boží Zář –, světlem, t. j. symbolem Nejvyššího, tedy i absolutně neměnného; jeho essentiellní permanentní „řícení se“, – bolestná, svíjející se instabilita – „křeč“. Groteskní obraz „křeč světla“ vyvolil jsem úmyslně. Světlo je pro smysly něčím nanejvýš pevným, intangibilním: nehnutě leží sluneční zář na krajině, a ať atmosféra, kterou prošla, sebe je zmítanější, paprsky světla neinfikuje*

¹² KLÍMA, Ladislav: *Aforismy a sentence*. In.. *Vteřiny věčnosti*. S. 262

to v nejmenším; mluvit o „křeči světla“ je něčím monstrosním, kontradikčním, paradoxním – – právě vhodným k označení hrůzného kontradikčního, paradoxního monstra, jímž je svět.“¹³

1.1.3 Já jako komplex duševních stavů v důsledku vůle

Bližší určení světového vědomí je podle Klímy světového rázu. A jak již bylo řečeno, celý komplex idejí jako jsou přání si, chtění, činy, příjemnost, nepřání si, nechťení, nepříjemnost označuje „vůle“. To je její význam v širším slova smyslu. V tom užším slova smyslu znamená chtění, to znamená přání, které je odhodlané k činu. A všechny tyto vyjmenované ideje mají smysl jenom vzhledem k vůli. Klíma to vyjadřuje jako „*myslíme chtějící*“. To, že si přejeme uniknout nepříjemnosti, to je podle Klímy vlastně vůle k moci. A zároveň příjemnost cítíme jenom proto, že se nám podařilo uniknout nepříjemnosti. A naopak, nepříjemnost cítíme proto, že se nám nepodařilo dojít příjemnosti. „*Příjemnost je následek svého následku nepříjemnosti*.“¹⁴

Klíma zároveň vyjadřuje, že zákony přírody mají nápadnou podobnost se zákony vůle. To podle něj dokazuje, že celý vědomý svět je volního rázu. Zároveň však tvrdí, proč světu přisuzovat jednu jedinou základní sílu jako je například vůle k životu, nebo vůle k moci. Podle Klímy to totiž zásadně neodpovídá pravdě. Protože vzato z abstraktního hlediska, svět ve skutečnosti nemá žádnou základnu. Základem světa je složitý volní stav, ale charakterizovat jej lze právě jako „vůli k příjemnosti“.¹⁵ Příjemnost a nepříjemnost má stejnou hodnotu, ale svět je bez hodnoty, svět je abstraktum. Pouze jeho části jsou reálné. A každá z těchto částí podle Klímy vykazuje buď plus nebo minus. A některá z nich jsou akumulací aktivity nebo pasivity na úkor druhého. „*Jsou dny veselosti...jsou dny smutku a apatie*...“¹⁶

Vůli k moci lze nazvat také jako vůli k poznání. Ale nikdo si nemůže přát něco, co leží mimo tento svět. Svět je boj všech proti všem a není nic víc, než myšlenka.: svět je jen

¹³ KLÍMA, Ladislav. *Filosofické listy*. Dostupné z <https://www.odaha.com/ladislav-klima/filozofie/filosoficke-listy>

¹⁴ KLÍMA, Ladislav. *Svět jako vědomí a nic*, In.: *Victoria aeterna*, s. 40

¹⁵ Ibidem, s. 41

¹⁶ Ibidem

boj mezi myšlenkami. A do důsledku vzato, celé myšlení je objektivního rázu, protože všechny myšlenky jsou srostlé a jen s ohledem k sobě existující. Zrcadlí se v sobě navzájem a zároveň slouží jedna druhé. A vládne-li boj o moc všude, pak musí vládnout i mezi myšlenkami. Každá myšlenka je celek a zároveň individuum. Celá příroda je komplex určitých asociací a myšlení je jen neurčitou přírodou.

Svět je vůle k příjemnosti, což je podle Klímy výraz pro egoismus v užším slova smyslu. V tom širším je egoismus spjat s výrokem svět je můj duševní stav. Egoismem neboli sobectvím je podle Klímy zároveň to, když bohatý továrník ochudí chudého dělníka o mzdu, stejně jako když někdo rozdá celé své jmění chudým. Svět je vůle k moci a znamená to, že je možné být egoistním jen na útraty druhých. Každé zvýšení aktivního stavu u jednoho má za následek zvýšení pasivního stavu u druhého, tedy bolesti. Je to dáno i tím, že svět je dán vzájemným působením. Ale každé působení je znásilňování a každé znásilňování je v tomto vědomém světě způsobování bolesti. Je to ničení a každé ničení je vražda.

Nic neleží mimo železný kruh vůle.¹⁷ V tomto podle Klímy veskrze intelektuálním světě není nic reálného, protože svět je sám ireální. Ale jestliže se každý myšlenkový atom sloučí s těmi ostatními, stane se, že všechna přání a pomyšlení musí jednou dojít uskutečnění a splnění. *„Neboť kombinace jednoho atomu se všemi, stejným dílem pozitivními i negativními, musí být rovněž stejným dílem pozitivní a negativní; následuje: svět je vůbec bez hodnoty...všeho dosáhneš a vše dosáhne tebe, dělej co dělej!“*¹⁸ Člověk jako já tedy podle Klímy může dosáhnout všeho, bezvýznamná je podle něj jeho práce, ale i lenost, protože tak či tak stejně všeho dosáhne. A zároveň se splní všechna jeho i ta nejmělejší přání, ale uskuteční se i ty nejhroznější obavy. Fantazie stanou se realitami. Nemyslitelné stane se Tvou myšlenkou, ale nic z toho jako člověk podle Klímy nebudeš mít. Všechno úsilí v hledání štěstí je podle Klímy marné, protože jej nerozmnoží a zároveň všechno odřikání jej nezmenší : lidské obavy před bolestí jsou tudíž nesmysly. *„Trpíš-li, raduj se, že sis toho zas už kus odbyl; raduješ-li se, větší to pouze bolest, přesně tím větší, čím větší tvá radost.“*¹⁹

Ke vztahu k já zde Klíma vysvětluje, že je naprosto lhostejné nejen to, co člověk dělá, ale také to, co se mu přihodí. Existuje jen jedna základní „pravda“: jednou si člověk

¹⁷ KLÍMA, Ladislav. *Svět jako vědomí a nic*, In.: *Victoria aeterna*, s. 46

¹⁸ KLÍMA, Ladislav. *Svět jako vědomí a nic*, In.: *Victoria aeterna*, s. 47

¹⁹ KLÍMA, Ladislav. *Svět jako vědomí a nic*, In.: *Victoria aeterna*, s. 47

musí vše odbýt. Proto je i veškeré úsilí člověka zlepšit svůj stav směšné, stejně jako radost. Každé zlepšení totiž člověk zaplatí a to až do posledního haléře zhoršením, štěstí zaplatí neštěstím, velikost malostí; ale veškeré špatno člověka promění se v dobro.²⁰ Člověk by zároveň neměl v nic doufat, ale také se ničeho obávat. A otázka zní: až bude tento závratný koloběh u konce, co bude výsledkem? Klíma má naprosto jasnou odpověď: žádný, jako by nic nebylo bývalo. Jediná cena všeho se v koloběhu rozplynula. A pak se svět začne otáčet znovu. Klíma zde přináší příběh jednoho Lichtenberga, který krátce před svou smrtí sní sen o tom, že zavítal do vesnické krčmy. V ní jakýsi mladý muž jí polévku, jiní mužové tam hráli v kostky a vedle nich seděla vysoká, štíhlá žena a pletla. Lichtenberg se jí zeptal, zda-li je možné něco vyhrát. Ona mu odpověděla, že nic. Tak se jí zeptal, může-li se zde něco prohrát. Ona mu odpověděla, že nic. K tomu Lichtenberg řekl, že právě tohle považoval za velmi důležitou hru. A je to vlastně jakási alegorie k životu; je to hra, v níž nemůžeme ani ztratit, ani získat. A to je podle Klímy to nejvnitřnější a zároveň hrozné tajemství tohoto světa: „*Vše se snaží a plahočí, touží a děsí se, doufá a zoufá, jásá a nařiká pro něco, co nejen teoreticky „jest“ ničím, ale co i prakticky v nic se paralyzuje...*“²¹

1.2 Egodeismus

V této kapitole se autor zaměří na další významnou oblast Klímovy filosofie a tím je egodeismus. Text se bude zabývat egodeismem jako vrcholem absolutní vůle a také vztahem Já-Bůh a pojmem "naprostost" jakožto naplnění vůle.

1.2.1 Egodeismus jako vrchol absolutní vůle

Jestliže je skutečnost totožná s vědomím, pak rozšířené vědomí má obsáhnout všechnu skutečnost, má s ní splynout. Člověk nemůže spoléhat jenom sám na sebe, na své vědomí, protože musí existovat ještě nějaká nadlidská autorita, které se musí podřídit. Jestliže ne, pak člověk musí sám sebe pokládat za Boha. Egosolismus je egodeismus. Nad

²⁰ Ibidem

²¹ Ibidem, s. 48

člověkem už není nic, člověk je sám sobě Bohem a může tedy prakticky cokoliv. Proto například Klímovi hrdinové mohou vraždit, přípustná je i sebevražda.

Podle Klímy je jediným možným jsoucnem vědomí, mentalita.²² Egosolismus je dokonalou jistotou a činí člověka Jediným, Vším, Bohem. Klímův egosolismus je zákon o zachování smyslu, není to síla, ale tajný smysl energií. Iluze je jádro světa, respektive síla spočívá jen v iluzi. Klíma ale zároveň tvrdí, že by bylo velmi bláznivé chtít vždy vyjít se zákonem o smyslu ve světě, neboť jeho smysl je nesmyslnost. Je to ludibrióznost, která je jen hříčkou, absolutní hříčkou v Boží neboli Své neboli Mé ruce. Zjednodušeně řečeno: zákon o zachování smyslu lze v podstatě zredukovat na zákon o vrchním komandu Vůle, na zákon "Chci to". Právě jej Klíma označuje za důvod všech důvodů, ta příčinu všech příčin.

"Protože chci" je klíčem k jeho filosofii, její podstatou. Je to podle něj nové téma filosofie: dosazení na trůn Všeho Své Vůle. A s absolutní libovůlí se pak člověk rozhoduje k "pravdě".

Božskost je svět, který mizí v nic a opět povstává v Nekonečno. A právě to s sebou přináší egodeismus. Naprosté, čiré bytí Bohem Klíma nazýval Deoesencí. Jedná se podle něj o čiré bytí Bohem už v animální životě. Tím bytím zde Klíma nemyslí jen bytí jím v hluboké podstatě, ale bytí jím také potencionálně, snově. Zároveň ale také od egodeismu k Deoesenci je poměrně velký krok. Bytí Bohem je zkrátka bytí v v nejplnějším významu. Je to bytí Bohem plně obnažené, plně bdící, se všemi atributy, s jeho mocí, prostředky, povinnostmi, právy a zodpovědnostmi. Deosentista se dostatečně cítí být Bohem. Klíma ovšem zároveň dodává, že se tento stav nevyrovná svými rozměry Božímu stavu tak, jak je představitelný. Nejohromnější stav Boží nemohl by být permanentní ani u Boha mimo člověka, ačkoliv by byl bohem. Koncepce věčné Boží neměnnosti totiž není Božím stavem. A je celá škála Deity a na každé z nich stojí Bůh celý.

Spočívání ve svém já, to je vlastně plynulé přejití živočišného já v Já Boha. "Vše je má absolutní hříčka". Něco, co je nic, smysl v nesmyslu spočívající, v noci den.

Ladislav Klíma v průběhu svého života dospěl k něčemu, co nazýváme sebezbožštění neboli egodeismus. V jeho podání byl tento termín něčím natolik absolutním, že byl Klíma ochoten dojít až na samé hranice svých možností. Pil starou vodu, jedl myši, žil dnem i nocí v přírodě. Jen aby dosáhl absolutní jednoty mysli a ducha v nejvyšší

²² KLÍMA, Ladislav. *Traktáty a diktáty*, s. 254

Božskou bytost. Klíma si byl vědom smrtelnosti, uvědomoval si konečnost pozemského světa, zároveň však neustále pociťoval cosi nekonečného, nesmrtelného. „*Lidská duše vztahuje k něčemu nesmrtelnému a přece nemůže být bez smrtelného těla. Jsme zvířaty a je v nás něco božského.*“²³

Klíma pochybuje o existenci samé; zda-li vůbec něco existuje a zda-li to, co existuje, je pravdou, pokud úplná pravda vůbec kdy byla.²⁴ A jediné, co je opravdové, to, co existuje, je jeho vědomí. On sám se tedy stává Bohem (proto mohou například hrdinové v jeho dílech zabít). To je tedy egodeismus a stavy, které tomuto stavu myslí podléhají, nazýváme deoesencemi. „*Ale právě toho roku a následujícího dostoupil jsem vrcholu svého dosavadního života: našel a partillerně přisvojil si Deoessenci. Kdo myslí, že v tomto stavu možno věnovat denně jen pět minut praktické prasečiny, nemá ponětí, co je vyšší duševní život.*“²⁵

V otázce vůle Klímovo „Božství“ souvisí s výrokem „Jsem Absolutní“. Zahrnuje do něj to nejvyšší, tedy bytí Bohem. „*Bůh je vše; je Jím. Bůh jest absolutní vůle; vše jest JÍ. Objektem Boží vůle může být jen jedno: Absolutně vše.*“²⁶ Tímto absolutismem překonal Klíma skepsi, neboť Bůh spočívá ve vědomí bytí Bohem a zároveň toto vědomí spočívá v Bohu. V tomto ohledu čerpá Klíma především z Berkeleyho. „*Stal jste se Volným Bohem: osvobodil se ode všeho? došel cíle cílů, dobyl Velkého Vítězství? Není už dalších kroků a dopovědění a vítězství po osvobození se ode všeho; nemá smyslu otázka: k čemu jsi Volný? Sebeúčelem jest Volnost, stavem věčné dovršenosti, Souverainitou, Absolutností, věčným triumfem Victoria Aeterna, slovem slov, ideou ideí, ctností ctností, cenou cen...Nutno pochopit, že dosažení Volnosti je stání se Bohem.*“²⁷

Podstatou absolutnosti je naprostá volnost a svoboda. Vůle, jsoucnost a absolutnost má význam jen ve spojení s já tedy ve smyslu já chci, jsem a jsem absolutní. Člověk se přitom pachtí po malých dosaženích a přitom neví, že bez práce mu bude zajištěno Všedosažení. Člověk je otrok stále bičem poháněný. Ale proměna v klidné, nehnuté slunce, to je podle Klímy nadčlověčenství neboli Božkost. A Nietzsche by pravděpodobně podle

²³ CHALUPECKÝ, Jindřich: *Ladislav Klíma*. In.: *Victoria Aeterna*, s. 287.

²⁴ KLÍMA, Ladislav. *Svět jako vědomí a nic*, In.: *Victoria aeterna*, s. 18

²⁵ KLÍMA, Ladislav. *Vlastní životopis*. Polička : Argo, 1992, str. 19

²⁶ KLÍMA, Ladislav. *Traktáty a diktáty*, s. 77

²⁷ KLÍMA, Ladislav. *Jsem absolutní vůle*. Dostupné z <http://klimaladislav.sweb.cz/Vule.htm>

Klímy dospěl až sem, kdyby nebyl předčasně podlehl „nepodléhání svým vítězstvím“ a kdyby neučinil svou mánii „být neúprosný“ ke zničení, hotov ve svém vítězství.

Podle Klímy je jediná možnost jsoucnosti vědomí.²⁸ Pojem jsoucnosti povstal z mentality. Existence je pouhý predikát, předpokladem existence je vědomí. Klíma uvádí příklad na dvou věcech. Prvním je kniha, konkrétně třeba kniha *Traktáty a diktáty*. Zamýšlí se nad tím, čím by tato kniha byla sama o sobě, samojediná, kdyby nebyla jak Klíma uvádí psychikon, tedy něčím, co přináší ponaučení? A nebo, čím by byl život, kdyby člověk upadl v bezesný spánek a nikdy se již neprobudil, stále by však žil. Nebyl by v tomto případě život jen pouhou nicotou? A vzápětí si Klíma klade důležitou otázku, kterou si podle něj lidstvo ani filosofie doposud nekladla: „*Jest něco mimo mé já?*“²⁹

Existují však i cizí ega a člověk v nich sám sebe spatřuje jako kapku v moři. Egosolismus se jeví být dokonalou jistotou, pokud je kompatibilní s metalogismem a zároveň činí člověka Jediným, Vším, Bohem. Až doposud také podle Klímy a všichni filosofové zcela slepě věřili v zevní aparenci, tedy v podmíněnou existenci. A právě tady, v bodě, odkud mělo poznání vzejít, se zastavili. Podle Klímy byla doslova filosofie až dospodu jen hromadou hnoje. Strach před svobodou a světlem, to je podle něj největším tajemstvím lidstva. Pedant slepé vůle k sebezachování – to je podle Klímy jen ohyzdné pokračování v hniječím spánku. Egosolismus je procitnutí. Samozřejmostí egosolismu je smělost. „*Jak idiotskou obludou je lidský duch, může-li mu za smělé platit tvrzení, že slunce je příčinou denního světla!*“³⁰

Klímy život je sen Boha, sen všechtějícího, všedosahujícího Boha. A jedna z egosolistních tezí dává zároveň i odpověď na všechny námitky proti egosolismu: jak je možné, abych byl tak malý, tak bídný, když jsem vším?³¹ Bůh se chce stát vším, vším, co je možné a objektem Božího chtění může být jen Vše. Bůh si k tomu cíli stvořil čas, aby se mohl vším ve věčnosti stát. Tento svět je jeden velký sebepodvod, sublimní hra před sebou na schovávanou. Stará a velká pravda podle Klímy je, že život je sen, kterou dále rozšířil na Jsoucnost je Sen – a tohle vyjádření je téměř totožné s egosolismem. Tomu, kdo nemůže

²⁸ KLÍMA, Ladislav. *Traktáty a diktáty*, s. 255

²⁹ Ibidem

³⁰ KLÍMA, Ladislav. *Traktáty a diktáty*, s. 257

³¹ KLÍMA, Ladislav. *Traktáty a diktáty*, s. 258

jádro egosolismu chápat, podává Klíma následující vysvětlení: „*Král sní jedné noci, že je cídičem stok. Přestává být snad proto králem?*“³² A Bůh to má podle něj podobně, podobně sní. Copak člověk, který se probudí a jenž měl sen o osobách, se kterými obcoval, považuje je po procitnutí za skutečné, za existující? Všichni lidé jsou fantomy snu. Sen tváří se jako jistota, ale v okamžiku probuzení, kam se poděly všechny ty skličující, zdrcující jistoty? Smrt je stejným probuzením, jak se zasměje probuzený nedávným svým deliriím snů. „*Jako bez plic není žádné dýchání, tak bez mozku není žádné myšlení.*“ Svět jako můj sen, to je nesmírná přeměna metafyzických hodnot. A svět jako můj sen je má Vůle, má Zvůle. „*Jaká volná, vonná elegance a lehkost usedá zde na světový trůn, na němž smrděly dosud dřevěné filosofie, hroším pojmům „pravda, „skutečnost“, „subjekt“, „objekt“, ...nejsměšněji otročí!*“³³

Proti egosolismu stojí čtyři základní námitky. První je, že malé nevědomé vědomí není schopno produkovat pouze ze sebe od vůle neodvislé nepředvídané vesmírné dění. Především, vědomí není tak malé a nevědomé, jak by se mohlo zdát. V každém okamžiku totiž obsahuje miliony smyslových percepce. Za druhé, vesmírové dění není tak bohaté a složité, jak se prvnímu pohledu zdá. Je totiž vždy variací na stejné téma stejnou osobou. Jedná se o malou skupinu základních psychických fakt, které se s matematickou nutností formují podle apriorních norem. Klíma to dokonce nazývá rozšířeným kantismem: zevní svět je apriorní šablonová projektace v mnohost několika základních stavů. Vše, co se zdá nemožným a neodůvodněným, může přesto ve své hloubi mít odůvodněnost a to takovou, že každý výrok tvrdící, že je něco absurdní, je sám tím největším absurdem. Všechno se totiž odvíjí od hloubky naší vůle. Svět sám je absurdum, alogika, kontradicta.

Ten, kdo není stížen slepotou pro logiku, nemůže zároveň pochybovat o tom, že všude tam, kde příčinou pohybů jeho těla jsou jeho duševní stavy, musí být i podobné stavy příčinou pohybu jiných animálních organismů.³⁴ Jako stupidní označuje Klíma objektivní skutečnost. Dává příklad na tom, když sebou někdo prudce cukne, protože byl píchnut jehlou. Příčinou jeho pohybu byla bolest, tedy vědomí. Vše, co se připisuje „já“, se nemůže a nesmí připsat „ty“. Ten, kdo hází do jednoho pytle jistotu, domnělost, skutečnost

³² Ibidem

³³ KLÍMA, Ladislav. *Traktáty a diktáty*, s. 261

³⁴ KLÍMA, Ladislav. *Traktáty a diktáty*, s. 262

a zdání, ten se dopouští malého qui pro quo, tedy stejně jako někdo pokládá mylně portrét za portrétovaného, stín za objekt metající jej. Jen já jsem, oboje je totéž. Ostatní se jen snaží být. Svět je zrcadlovou komnatou, v níž stojí samotný.

Egosolismus odporuje zákonu o zachování energie. Neznamená to, že zákon o zachování energie nemá vůbec platnost; podle Klímy to znamená jen to, že nemá platnost obecnou, je pouze jednou z možností, jednou z chodeb. Je pouze jedním instrumentem svrchované Vůle. Tento zákon je podle Klímy zredukován na zákon zachování smyslu. Ale bylo by bláznivé chtít vyjít se zákonem o zachování smyslu ve světě vždy. Nejde to, protože smysl světa je nesmyslnost. Je to ludibrióznost, která je absolutní hříčkou v Boží, tedy v Mé ruce. A zákon o zachování smyslu je tedy vzhledem k výše uvedenému redukovatelný na zákon o vrchnímu „komandu Vůle“. To znamená Mé Vůle = Chci to! To je důkaz důkazů, důvod důvodů, příčina příčin. A zde se klade postačující a samotný argument: a to je, že na otázku, proč je pravdou nesmrtelnost, existuje jenom jedna odpověď – protože chci! Tak je podle Klímy na trůn Věcho dosazena Svá Vůle s absolutní Libovůlí, která se nezastavuje před žádnými bariérami logiky. Egosolismus v podstatě degraduje svět.

1.2.2 Naprostost jako naplnění vůle

Naprostost je pojem, který souvisí s egosolismem a skrývá v sobě dovršení Klímovy filosofie ve smyslu nalezení rovnováhy a úplnosti, jde o pojetí metafyziky a právě absolutní egosolismus nese ten pravý význam a jedině jím se člověk stvoří v Boha. Vědomí je kompatibilní jen s jedním já. Egosolismus Klíma ještě rozlišuje dvojí, empirický a absolutní. Empirický říká, že mnou percipovaný svět nemá nijakou jsoucnost o sobě, kdežto ten absolutní praví, že mimo mé vědomí neexistovalo, neexistuje a nebude existovat absolutně nic, tedy ani mé podvědomí. To je vlastně vyjádření absolutního subjektivismu; Klíma už svou první knihou *Svět jako vědomí* a nic vyjádřil, že svět je pouze vědomí, které je vedené absolutní vůlí. V rámci egosolismu pak Klíma toto vztáhl pouze k jedinému já, tedy svět je mé vědomí, mé duševní stavy, poháněné mou absolutní vůlí „*Svět je buď homogenní, nebo absurdní, tj. neexistující...poznáváme jej bezprostředně jako vědomí: -*

tedy leží vědomí za podklad každé hmotě...hmota je pouze duševním stavem, k němuž mohly dát popud zas jen duševní stavy.“³⁵

Naprostost je tedy vyjádření božskosti a absolutnosti. Naprostost shrnuje jednotlivé Klímovy filosofické myšlenky. Je to jeho pojetí metafyziky ve smyslu „jsem naprostý“. A svět je mé vědomí, mé duševní stavy, které jsou poháněny absolutní vůlí.

1.2.3 Vztah Já – Bůh

Já ve své podstatě zahrnuje veškerenstvo. Existuje pouze mé já a nesmrtelnost duše vyplývá z věčné kontinuity budoucích já. „...*pravda pravd nespočívá v myšlence jest Bůh, nýbrž Jsem Bůh: velmi důležitá to distinkce.*“³⁶ K vyjádření absolutnosti a božskosti Klíma rovněž používá výrazu naprostost, jak bylo zmíněno v předešlé kapitole. A ta není myslitelná bez egosolismu, tedy krajního solipsismu, který vyjadřuje absolutní subjektivismus, jak ještě níže zmíníme. Svět je pouze vědomí, které je vedené absolutní vůlí. V rámci egosolismu je vztaženo pouze k jedinému já. Svět je mé vědomí, nic kromě toho neexistuje a vše je poháněné mou absolutní vůlí.

Pro přerod člověka v Boha potom Klíma používá zmíněného pojmu egodeismus. Jeho předpokladem je svobodná lidská vůle, ničím neomezená, která na základě svého potenciálu může člověka povznést až na úroveň Boha. Člověk-egodeista není poután limity svého fyzického těla, je také oproštěn od historie, náboženství, tradic či morálky. Nepřipouští si žádná tabu, v cestě mu nestojí žádné bariéry. A právě v té absolutní svobodě se člověk stává Bohem a získává moc nejen nad sebou samým, ale zároveň také nad světem, protože zjišťuje, že svět je pouhou součástí jeho vědomí a nic mimo něj neexistuje. A zde se dostáváme k jednomu z hlavních témat, v němž se Klíma setkává s Nietzsche. Klímův egodeista může být srovnán s Nietzscheho nadčlověk. Avšak Klíma se domníval, že šel mnohem více do hloubky a skutečný egodeistický proces vlastně nelze pomocí vize nadčlověka dosáhnout, neboť ten sice popírá Boha, nikoliv však okolní svět.

³⁵ KLÍMA, Ladislav. *Svět jako vědomí a nic*, In.: *Victoria aeterna*.

³⁶ KLÍMA, L. *Filosofické listy*, s. 62.

Samotný proces „stávání se“ člověka Bohem nazýváme tedy deoesencí. Klíma byl přesvědčen, že toto je možné ještě za života člověka. Lidská osobnost se silou své vůle a prostřednictvím vědomí odpoutá od své tělesné schránky a postupně se tak dostane do stavu, ve kterém se cítí být Bohem. Jestliže egodeismus chápal jako možnost být Bohem, pak deoesence je samotné uskutečňování, tedy vystupňování tohoto pojmu. „*Deoesence je naprosté, čiré bytí Bohemář v animálním životě. –Ne pouze bytím Jím v temně hluboké podstatě, tj. bytím Jím potenciálně, zakukleně snově. Od egodeismu k Deoesenci je stále ještě ohromný skok.*“³⁷

Klíma byl přesvědčen, že vytvořil vyvrcholení světového myšlení. Byl tak zapálen do své filosofie, že jeho pokusy o deoesenci, spočívající v absolutní lhostejnosti vůči všemu pozemskému, například i včetně jídla a pití, ho málem přivedly až na okraj smrti. Ale to nebyl jediný způsob, kterým se Klíma dostával na tenkou hranici mezi životem a smrtí. Sebevražda, dobrovolné odejití ze světa, byla pro Klímu neustálou, vtíravou myšlenkou, kterou se zaobíral, ve které viděl jisté řešení. Částečně i proto, že se mu jeho pojetí světa hroutilo. Nalézáme to v jeho pozdějších dílech; ať už *Utrpení knížete Sternenhocha* či textu *Sta a sta žen*. Vynořuje se totiž zde u Klímy nečekaný motiv viny a trest, totiž, že člověk nemůže před některými věcmi uniknout, že si vlastně nemůže dělat tak úplně, co chce, například zabíjet, i když zabíjí „tvory nízké“. „*Pryč z tohoto světa, kde je člověk, aniž to, slepec ví, nejstrašnějším otrokem a loutkou všech velkých a malých d'áblů! Kde nic neví, nic nevidí-Vzhůru tam, kde sen a skutečnost se v jedno slijou, kde to, co člověka zde činí šílence, stane se luznou harmonií, sladkou poesií a krásou.*“³⁸

Absurdita a absolutno

S pojmy Já a Bůh také souvisí pojmy absurdita a absolutno. Za otevřenou, černou a hnijící ránu Klíma považuje právě absurdnost pravdy. A věřit v ní, znamená ztratit sebe sama a pád do obludné a nekonečné propasti. Existuje však něco, co je klíčem k odemknutí nejhlubších tajů a idejí, klíč k odemknutí Všetajemství? Právě při kladení těchto otázek podle Klímy můžeme jasně cítit, že jsme v duchovní blízkosti „Nejvlastnějšího“. Avšak

³⁷ KLÍMA, L. *Traktáty a diktáty*. Vyd. 1. Olomouc: Votobia, 1995, s. 288.

³⁸ KLÍMA, L. *Lidská tragikomedie*, s. 247

strach před absurditou je u lidí v podstatě totéž, co strach před smrtí u jednotlivce; je to závat' z opouštění lidskosti, je to jakýsi směšně zoufalý pud sebezachování. Klíma se ovšem zároveň ptá, zda-li ztráta sebe není ve skutečnosti nalezením Sebe? A jestliže opouštíme lidské, nedostáváme se tím blíže Božímu? A není právě to, že se absurdity děsíme znamením toho, že ona je tím nejžádoucnějším?

A zároveň to také může znamenat dvě věci a totiž že je buď božskost ubohým druhem lidskosti, anebo všechny pravdy člověka jsou v ní beze smyslu – tedy i pravda. A je-li Bůh, pak je mimo pravdu i lež.³⁹ Ale dosáhnout Boha a přitom podržet pravdu je podle Klímy jako dosáhnout měsíce ze židle. Protože nejsměšnější bláznovstvím je jít k Nejvyššímu a zároveň se bát položit „vražednou“ ruku na pravdu a logiku.⁴⁰ Protože pokud ji tam položíme, pak uzříme, že jsem „zavraždili“ svého nejhroznějšího nepřítele a upíra. A teprve ve chvíli, kdy rozbijeme onu zmiňovanou hlemýžďí skořápku, teprve tehdy můžeme zároveň spatřit vzrůst křídel. Protože pravda byla totožná právě jen s hlemýžďí polovinou naší bytosti a po jejím rozbití se nám nesesunul svět, ale jenom ten žalář, ve kterém jsme byli vězněni. Tím žalářem jsme se totiž neohradili jen vůči světu, ale také vůči nebi. Království ničeho je slunečním svitem vyššího světa.

Jen to Nejvyšší je cenné. A Nejvyšší je Absolutum, tj. naprostá Volnost. Bůh může být zkrátka jen něco, na čem nevisí žádné okovy. Volnost je Vševládnost a Vševládnost je Volnost. Co ničím není poutáno, to nutně vše poutá. Je to Všemoc: vládnout všemu. A všemocná Vševládnost je suverenita, svrchovanost. A suverenita je nekonečnost. Ale především každá terminace – tedy snaha opatřovat jevy termíny – je zároveň negací všech nejvyšších idejí. Nekonečnost je totiž absolutně fluidní; to znamená, že není nijak stálá a určitá. Pokud by totiž taková byla, pak by každá stálost, určitost či jistota byla právě jen onou terminací a tím pádem i negací.⁴¹

Pravda je ale stálá mimo jiné v jedné věci: a totiž v tom, že pokud je pravda, pak není Boha a pak svět je jen cár a zmar. A právě tohle podle Klímy zdiskreditovalo Boha, že až doposud výhradně svůj trůn musel sdílet s pravdou. A Bůh se vedle její diktátorské strnulosti stal pouhou mrtvolou, idiotem, otrokem, zvířetem a nebo nesmyslem. Najednou se nejvyšší začalo jevit jako nejnižší. A právě tohle je podle Klímy zároveň původem veškeré filosofické mizérie a zároveň veškeré lidské zvrhlosti. A nebylo dost statečnosti

³⁹ KLÍMA, Ladislav. *Traktáty a diktáty*, s. 241

⁴⁰ Ibidem

⁴¹ Ibidem

odvrhnout pravdu a zároveň dost statečnosti přijmout Boha, Sebe. Protože člověk si chtěl ponechat obojí. A tak, jak si chtěl ponechat obojí, tedy pravdu i Boha, tak právě v tu chvíli také oboje ztratil. Bůh se stal nesmyslem a pravda jím nikdy nepřestala být.⁴² A smíření je v tomto případě nemožné a vzájemné uvádění jednoho na druhé buď komicky zbytečné nebo negací výše uvedeného.

Podle Klímy lidstvo doposud sloužilo zároveň Bohu i Satanu, to je podle něj asi jediná skutečná pravda. Svět jako něco vykračujícího v řetězcích logiky – horší svět si snad ani nelze představit. Člověk totiž mylně podle sebe sama soudil, že Bůh může být až příliš spokojen se svou vlastní Svobodou. Teprve v naprosté vládě nad logikou se Bůh může plně projevovat – v této souvislosti se dokonce někteří myslitelé projevovali stylem: „...učiň, ať 2 krát 2 je pět...“.⁴³ Jenomže odevždy bylo pravdou, že 2 krát 2 = 5 a že 2 krát 2 = 4 bylo odjakživa lží. A vždy to bylo pravdou. Před tváří Boha, před Volností, před tváří Vůle, činící co je libo – Libovůle. Libovůle je vše pravdou a vše nepravdou a to podle toho, čím to kdykoliv Vůle chce mít. „Svět je *Quodlibet, quodlibet Boha, quodlibet Svě...*“.⁴⁴

Příjemně může být překvapen ten, kdo sestupuje z ideje Boha a na dně se setkává s absurditou logiky. Tato shoda je nejpádnejším důkazem Boží jsoucnosti. Následkem absolutní nelogicity a kontradiktornosti logiky je vše od pravdy stejně nekonečně vzdáleno. Vše je zcela rovnoprávně lživé, včetně tohoto výroku. Následkem základní nesmyslnosti logiky je, stejně jako v případě, že následkem dědičného hříchu člověka jsou všechny činy stejně hříšné, nejlogičtější a nejchybější soudy jsou stejně lživé; před každým leží znaménko mínus. Jakákoliv snaha po logičnosti myšlení je jako snaha dospět ke kladnému číslu zvyšováním záporného. V pravdě je dědičný hřích dědičnou božskostí člověka, alogicitou podmínkou Vševládnosti a absurdita totéž co „Absolutum“.

1.3 Vůle

Hlavním předpokladem Klímova myšlení je absolutní svoboda a oproštění se od tradic. V tomto aspektu se potkával s Friedrichem Nietzsche. Zároveň však cítil, že se od svých učitelů musí odpoutat. „*Plul jsem tu dlouho zbaběle ve vodách stoicismu,*

⁴² KLÍMA, Ladislav. *Traktáty a diktáty*, s. 243

⁴³ KLÍMA, Ladislav. *Traktáty a diktáty*, s. 243

⁴⁴ Ibidem

spinozismu, nietzscheovského dionýsiemi, upanišadismu , - ale to vše nebyl jsem já, - celý způsob této praxe ovšem nemohl vyhovět mně, - mému základnímu absolutnímu instinktu...“⁴⁵

Vůle je jednou z nejpodstatnějších věcí, které Klíma přebírá od Nietzscheho. Ten se zaměřuje na vůli k moci, kterou definuje jako „*instinkt svobody*“. Samotná vůle se tříští v další konkretizující vůli. Jednou z nich je „vůle k příjemnosti“, která vzniká prostřednictvím „vůle k moci“. Klíma tvrdí, že ať si přejeme cokoli, vždy je to jen zprostředkovaná tužba po moci, jelikož si člověk nemůže přát něco, co leží mimo svět.⁴⁶

„Animalita je vždy nefilosofická. Vysoká filosofie nezná distinkci vnějšek, vnitřek. Mně „je vnější svět“, všichni ti lidé a peníze a hadry naprosto jen světem vnitřním, mými myšlenkami, které traituju ve značné míře methodami psychologickými...Ale naopak jsou mě všechny mé myšlenky, ergo i „vnější svět“, vnějškem, t.j. něčím, co má Vůle vidí mimo sebe jako svou hříčku.“⁴⁷

Již výše jsme zmínili ludibrionismus jako jeden z principů Klímova myšlení. A právě prostřednictvím něj Klíma nacházel vůli. Ladislav Klíma dospěl k řešení světového problému právě prostřednictvím ludibrionistní věty: „*Svět je absolutní hříčkou Své Absolutní Vůle.*“ Neboli: „*Svět je absolutní hříčka Mé Absolutní Vůle.*“⁴⁸ Vyšší člověk usiluje o přemožení sebe samého. Naproti tomu obyčejný člověk lpí na pohodlnosti a ta jej činí nízkým. Takový typ člověka Klíma přirovnává k hnoji. Pokud chceme docílit oné vznešenosti, je třeba se udržovat v neustálém napětí, nepolevit ke spokojenosti a k jistotě. Jinými slovy, duch při svém růstu nesmí přestat být aktivní. V tom navazuje na Nietzscheho, kdy člověk je něčím, co musí být překonáno. „*Nebyt člověkem! To je vše! Těžké - ale chci to.*“⁴⁹

1.3.1 Vývojové fáze vůle a komandující vůle

Klíma také ve svých *Traktátech a diktátech* rozlišuje jednotlivé fáze vůle. První, primitivní fáze vůle je nazvaná jako vůle elementární. Tato vůle řídí duše zvířat, dětí a

⁴⁵ KLÍMA, Ladislav. *Boj o Vše: deníky a korespondence s přáteli z let 1909 až 1917*, s. 145

⁴⁶ KLÍMA, Ladislav. *Svět jako vědomí a nic*, In.: *Victoria aeterna*, s. 36

⁴⁷ KLÍMA, L. *Filosofické listy*, s. 14.

⁴⁸ Ibidem, s. 57

⁴⁹ Ibidem, s. 95

psychicky narušených lidí. Vůle je v tomto případě zdánlivě svázaná, vyvolává pouze bezděčné mentální stavy bez vědomého úmyslu.

Druhým stupněm vůle je potom vůle k Vůli. Obyčejný člověk si již je vědom toho, co chce a jeho vůle začíná vydávat rozkazy. Stále je to však vůle z poloviny instinktivní, bezděčná a nevědomá.

Za vrcholnou fázi Vůle Klíma označuje přechod vůle k Vůli. Ta se rozvíjí jen u výjimečných osobností. Takoví lidé podle Klímy pěstují sebeovládání a autodisciplínu. Vůle si začíná slabě uvědomovat sebe sama a postupně stále více vědomě poroučí a utváří se. Tím dochází k vlastnímu poznání, až nakonec dojde k sebeobjetí ve své absolutnosti. Podle jednotlivých fází vůle Klíma rozlišoval lidi na instinktivní, intelektuální a imperativní. Jedině poslední zmínění podle něj začali dosahovat požadovaného rozkvětu vůle.

Vůli nazýval jako komandující vůli. Z celku idejí, které prostupují naším duchem, vystupuje specifická skupina, jež určuje osu našeho duševního života. Tyto ideje pak ve svém komplexu tvoří vůli. Ostatní naše ideje jsou s nimi neodlučitelně spojeny. Vědomý svět je tak tudíž založen na vůli. „*Všechny ideje jsou volního rázu, tj. mají smysl jen vzhledem k vůli: myslíme chtějíce...Vědomí je nutně volní: existence idejí, nemajících vztah k vůli, je nemyslitelná.*“⁵⁰

Veškerý zevní svět je projevem vůle spící, slepé, která je schopna komandovat jen instinkty. Vůli bdící zabývání se vnějším světem není hodno, stará se pouze o sebe samu, o vlastní nitro. Vůli Klíma blíže specifikoval jako vůli k příjemnosti. Podle něj formulace vůle jako vůle k životu či vůle k moci není dostatečně výstižná. Člověku je přirozené uniknout nepříjemnosti, proto každé přání lze zredukovat na snahu docílit příjemnosti. Vůle k příjemnosti je však na vůli k moci založena, neboť jestliže člověk touží po příjemném, touží po moci, po podmanění si něčeho. „*Svět jest boj všech proti všem. Ale ničeho není mimo myšlenky: svět jest jen boj mezi myšlenkami. Každý myšlenkový celek chce nebo nechce vždy jen myšlenkový celek jiný: buď chce jej mít, tj. účinkovat naň,*

⁵⁰ KLÍMA, Ladislav. *Svět jako vědomí a nic*, In.: *Victoria aeterna*, s. 39

přizpůsobit si jej, překonat, absorbovat jej, obohatit se jím ... nebo chce ubránit se mu, zapudit, setrásti jej, osvobodit se od něho...“⁵¹

Klíma chtěl docílit úplného ovládnutí těla a mysli a překonat tak pozemské a dosáhnout božské. Vůle se stává hnací silou při dosahování cílů. Snahu udržet mysl ve stavu co nejsoustředěnějším nazývá „sebeznásilňování“. Vůle rozkazuje duši, komanduje ji, poroučí a svět, tedy myšlení, pak tvoří prostředek k vykonání rozkazu. Vůle je reálný poháněč, spouštěč všech věcí. *„Je komandem! – není fikcí jen, vyjadřující koordinovanost instinktů, jak se mýlí Nietzsche.“*⁵²

1.3.2 Jsem absolutní vůle

Tento text napsal Ladislav Klíma v roce 1917. Jednalo se o dopis určený Františku Drtikolovi. Klíma se v něm věnuje tomu, co vlastně znamená absolutní vůle.

Hned v úvodu Klíma zmiňuje slovo osvobozenost. A zabývá se tím, jak by vlastně měl slovu osvobozenost z úst Františka Drtikola rozumět. *„Zbavil jste se pout, tíživých sice, ale ne nejhlavnějších?...Triumf je největším hyberbolistou, nejmohutnějším zvětšovací sklem...“*⁵³ Klíma to doplňuje tím, že velkým „krokem“ by bylo kdyby se mu podařilo rozrazit okovy svého života, byl by to krok k velkému vítězství. Ale podle Klímy by potom muselo následovat toto: *„Osvobození je jest jen vyřknutí první slabiky slova – dopovězení nutno, by napovězení bylo ospravedlněno, odsměšněno. Málo znamená, osvobodil-li ses od něčeho: na tom záleží, k čemu jsi se osvobodil.“*⁵⁴ Klíma to zdůrazňuje zejména proto, že mnozí odhodili všechnu svoji cenu, jenomže už Nietzsche říkal, že jen největší lidé jsou stvořeni k volnosti. A jsou k ní stvořeni jen proto, že jsou velcí. K volnosti je ale „stvořen“ jen Bůh. *„Jen proto je Bohem, že je Volný.“*⁵⁵

Stejnou otázku pak Klíma pokládá i Františku Drtikolovi. Zajímá ho, jestli se stal Volným Bohem, zda se od všeho osvobodil, došel cílů a dobyl Velkého Vítězství. *„Není už dalších kroků a dopovězení a vítězství po osvobození se ode všeho; nemá smyslu otázka: k*

⁵¹ KLÍMA, Ladislav. *Svět jako vědomí a nic*, In.: *Victoria aeterna*, s. 43

⁵² KLÍMA, Ladislav. *Traktáty a diktáty*, s. 175.

⁵³ KLÍMA, Ladislav. *Jsem absolutní vůle*. Dostupné z <http://klimaladislav.sweb.cz/Vule.htm>

⁵⁴ Ibidem

⁵⁵ KLÍMA, Ladislav. *Jsem absolutní vůle*. Dostupné z <http://klimaladislav.sweb.cz/Vule.htm>

čemu jsi Volný? Sebeúčelem jest Volnost, stavem věčné dovršenosti, Souverainitou, Absolutností, věčným triumfem Victoria Aeterna, slovem slov, ideou ideí, ctností ctností, cenou cen. Pojmem negativním stejně jako štěstí je Volnost; přesto jsou oba božsky ludibriósně nejvyšší pozitivitou. Ve světě, v němž existují pouta, jenž z polovice z nich je složen, nemůže být jiného cíle než setřesení jich; nepoutanost - toť už souverainita a stání nade: vším a blaženost a absolutnost. Pojmy absolutnost, absolutum znamenají, podivuhodně, už linguisticky odpoutanost, odpoutáno.“⁵⁶

„Nepoznal, že svět je negapositivum, malum bonum, bolestná rozkoš, alogické logikon, plaisantní vážnost. Nutno pochopit, že dosažení Volnosti je stání se Bohem. Dvoji však potřeba při dosažení Volnosti rozeznávati: A) Pochopení these – proniknutí thesí „Jsem Volný, Absolutní, - silné dost, aby se stalo fundamentálním, neviklavým přesvědčením „ideově“ celou duši ovládajícím, základním tónem jejím, rotační osou, přístavem... B./ Skutečnou, nežertovnou; praktikou ovládnout celé psychy idejí tou harmonickou blaženou celkovou poslušností jejím imperativem“.⁵⁷

Klíma uvádí, že prvního dosáhl, druhého ne. Prvního možno dojít, dal-li se člověk pravou cestou, za několik měsíců. Druhého však podle něj možné dosáhnout není, leda tak za *centilióny let*. Ale v jistém, velmi restringovaném smyslu, za velmi příznivých okolností, už v tomto životě. Protože dílem dlouhých řetězů nesčetných menších vítězství je vznik předpokladu dobytí největších Vítězství. Protože z pochopení teze jsem volný, jsem absolutní se člověk vyhoupne z rozdrčené skořápky a jednoho dne se pak stane „samým sebou“.

V dopise Františku Drtikolovi se ale Klíma nedomnívá, že by se u něj jednalo jen o „bod A“, tedy pochopení teze. Co se ale týče „bodu B“, tak skutečnou praktikou ovládnout celé psychy idejí nejde podle Klímy za pomoci tak zvané „školská filosofie“. Podle Klímy je totiž jejím hlavním smyslem v podstatě moderní světový názor, jehož podstatou je dedeifikace člověka. Místo „Jsem Bůh“ stojí „jsem živočich“ Ale tento *animalismus* vedoucí nutně a rychle k bestialismu, je vlastní žalář ducha, jenž „chce Nejvyšší“.

Klíma se rovněž vyjadřuje k Drtikolovu názoru, že počátek filosofie není dán, že je možné začít s filosofií kde se chce. „Ale to je krajní doktrína krajního liberalismu,

⁵⁶ Ibidem

⁵⁷ KLÍMA, Ladislav. *Jsem absolutní vůle*. Dostupné z <http://klimaladislav.sweb.cz/Vule.htm>

absolutismu; že chcete stát se Vším - Svatým, Bohem ... Na základě mínění jež jsem si o Vás utvořil soudím však, že idey takové jsou dosud u Vás zášlehy blesku více než klidným, stálým sluncem, tušeními víc, než jistotami, se všech stran argumenty podepřenými, více nápady než přesvědčeními; že uzřel jste obrysy Boží filosofie - neobjal jste ji dosud; Svévolnost že Vám více představou a teorií než bytím a praxí; že jste mladičkový adept sluneční této nauky, hledačem jejím, ale ne jí samou...“⁵⁸

Klíma dochází k závěru že se Drtikolovi daří strhávat onu clonu, která mu brání vidět věci „správně“. Domnívá se, že se mu postupně daří dospívat k tomu, co je vzdálené, proměnlivé, co vždy na chvíli zhasíná a pak se znovu rozžehne. Cílem pro Drtikola stejně jako pro ostatní je jediný: dospět k Volnosti. Hlavním cílem Klímova dopisu je být mu na cestě za tímto poznáním poněkud prospěšný. „*Kde Vás něco vskutku hlouběji zaujme, - tam nebyly snad předpoklady a dohady nesprávné.*“⁵⁹ Pokud však všechno tohle vyzní nadarmo a naprázdno, pak je to jen znamení toho, že proudy jejich duší plynou zcela odlišnými směry. „*Kdekdo dal by Vám radu: vyjasňujte si stálým přemýšlením hlavní body Boží filosofie. Dávám recept jiný, jednodušší a průzračnější, lehčí a hmatatelnější, účinnější; - paradoxně prostý až k smíchu. Dávám Vám jen tři slova : Jsem absolutní vůle. Budete-li paroly této následovat, vše bude následovat Vás, neboť vše následuje z ní.*“⁶⁰

1.3.3 Kontradikcionismus

Kontradikcionismus je základním principem Klímova myšlení a velmi úzce souvisí s problematikou pravdy. Klíma zde svoji filosofii vede v rámci otázky protikladů. „...vše je opakem sebe. Důkazy vyvracejí, vyvrácení dokazují.“⁶¹ Klíma si myslel, že ve svých úvahách o kontradikci překonal logiku a dostal se tam, co nazýval alogicitou. Alogickou logiku pak nazval metalogikou. Nejpodstatnější bylo to, že logika nic nedokazuje ani nevyvrací. Protože i myšlení samotné stojí mimo pojetí pravdy a lži. A tím se vlastně ruší zákony dosavadního myšlení. „*Je-li opak všeho pravdou, pak je pravdou, že opak všeho není pravdou.*“⁶² Tím se vlastně myšlení dostává do jakéhosi kruhu, neustále cirkuluje. „*A*

⁵⁸ KLÍMA, Ladislav. *Jsem absolutní vůle*. Dostupné z <http://klimaladislav.sweb.cz/Vule.htm>

⁵⁹ Ibidem

⁶⁰ KLÍMA, Ladislav. *Jsem absolutní vůle*. Dostupné z <http://klimaladislav.sweb.cz/Vule.htm>

⁶¹ KLÍMA, Ladislav. *Traktáty a diktáty*, s. 245.

⁶² KLÍMA, L. *Filosofické listy*, s. 53.

jde to tak do nekonečna – ale, nikde už neobjeví se nikdy trhlinka, vše provždy krásně souhlasí.“⁶³

Podle Klímy člověk nikdy nelpěl na ničem tak absolutně a svéhlavě jako je pravda.⁶⁴ Je to idea člověka, bez které jako by nemohl žít, nemohl být. Jako hlemýžď bez skořápky, uvádí Klíma. Pravda je na tom podobně, jakoby s bytostí člověka byla totožna. Ale za královstvím jejím jakoby se černalo nic. Všechny základní idey už negovala skepse, kromě jsoucnosti. Ovšem za negování se nepovažuje to, že se do očí bijící lež nechá „na trůně“ pravdy sedět o něco déle. A zároveň je komediantstvím, pokud ze svého poznání nevyvodíme nějaké souvislosti. A za darebáka lze považovat toho, kdo neučinil ani krok vpřed, ale naopak se zastavil právě tam, kde jeho pouť měla začít.

Výsledkem lidského myšlení je nemožnost jakékoliv jistoty a dále kontradikčnost, cirkulozita poznání, alogičita logiky a především absolutní absurdnost pravdy.⁶⁵ Co je to podle Klímy vlastně pravda? Pravda je podle něj stálost, určitost, jistota, ztuhnutí, led a smrt. Právě tolik má v sobě protikladů a jistot zároveň. Je to „stupidní“ snaha nasoukat nekonečno do úzké truhly. Klíma to přesně popisuje takto. „...*je šablonováním všeho, je kastrací života, uškrcením světa, lisováním Boha; krotkým stavěním stavidel, zbabělým, animálním ohražováním se, zezvířečtěním jsoucnosti...*“⁶⁶ Pravda je světovým žalářem a zároveň je negací Nejvyššího.

To, že je člověk nucen používat logiku ještě neznamená, že je logická. Znamená to právě jen to, že je člověk nucen ji používat. Nelogické je logiku logikou vyvracet; ale kdyby to bylo logické, byla by tím dokázána a zároveň vyvrácena. A kdyby se snad přece jen podařilo logiku logicky dokázat tak nejenže by to nic neznamenalo, ale její vyvrácením a polopotvrzením by bylo, že nelze-li logiku logicky dokázat, pak je to jejím vyvrácením - a zároveň potvrzením. Důkazy vyvracejí, vyvrácení dokazují. Vše je totiž opak sebe, kontradikce je vše. Přesněji řečeno: není kontradikce, což znamená, že vše je kontradikce. A to se táhne do nekonečna. A zde, právě touto okamžikou září jedno velké poznání a to je, že těžiště logiky se překlátilo od omezené idey pravdivosti do idey nekonečnosti - tedy k oné entitě prastaré negace pravdy, smyslu. Pravdivost byla jen

⁶³ Ibidem

⁶⁴ KLÍMA, Ladislav. *Traktáty a diktáty*.s. 239

⁶⁵ KLÍMA, Ladislav. *Traktáty a diktáty*.s. 2340

⁶⁶ Ibidem

preludiem, schodem. Cílem, duší logiky je bezmeznost, býti jezerem ke koupání nekonečného Boha.

Klíma se domníval, že kontradikcionismem osvobodil filosofické myšlení a zbořil dosavadní způsoby uvažování ve filosofii. Vše postavil na kontrastech a absurditě. Jako směšný vnímal lidský pud po sebezachování, který ale podle něj není ničím jiným, než přímou cestou k sebezboštění. „Úplné převrácení všech dosavadních nazírání na kosmos, obrácení kosmu samotného, – ne naruby, ale na líc: lidstvo vidělo snad dosud vše nohama vzhůru.“⁶⁷

Spěch jako štvané jednání z nitra

Ve vztahu k tématu vůle se u Klímy objevuje ještě jedno velmi zajímavé téma a to je úloha spěchu v dnešním lidstvu.

Spěch je rychlé jednání především z vnitra, štvané a nerozumné.⁶⁸ Spěch je však zapotřebí přesně odlišovat od rychlosti. Rychlost totiž na rozdíl od spěchu může být rozumná, zejména proto, že nemusí být nutně ničím dopředu bičována. Plyne jen z přirozené potřeby temperamentu člověka. Rychlost, například zvířete, nemá vůbec nic společného s podstatnou chorobností, chaotičností a trapností spěchu.⁶⁹

Klíma uvádí jeden příklad: je možné brát při chůzi po schodech tři schody najednou a není to spěch, je-li přitom člověku dobře v mysli. Také je potřeba dělat rozdíl mezi spěchem a tím, co Klíma nazývá chvatem. Chvat ve smyslu chvátat je úsilné rychlé jednání, které je vyvolané zevní nutností, například když na člověku chytanou šaty; tohle jednání může být zároveň stejně rozumné jako nerozumné. Záleží na stupni duchapřítomnosti a sebeovládání. Kdy je tedy spěch podle Klímy zavrženíhodný? Existuje jen jeden jeho druh, který ač je škodlivý, tak je ale nutný a úctyhodný. Je to spěšnost, která je puzená jen Vůlí. Spěšnost v tomto jediném případě je výsledkem podstatné absolutnosti vůle a nedokonalosti ústrojí jeho, tedy intelektu. Je to proto, že nejvyšší vůle nutně chce

⁶⁷ KLÍMA, Ladislav. *Traktáty a diktáty*, s. 227.

⁶⁸ KLÍMA, Ladislav. *Listy, eseje, sentence*. In.: *Vteřiny věčnosti*, s. 228

⁶⁹ Ibidem

vždy více, než může a intelekt jí nestačí. Výsledkem toho potom je permanentní kvapnost, pádivost, překotnost a vichřivost v myšlení a tam dokonce více, než v jednání.⁷⁰

Tahle kvapnost plyne z lidské slabosti a také z vysokého snažení po nejvyšší síle. Na každém kroku se setkáváme s kvapností, která je poháněna afekty a motivy nikterak vysokými. Takový spěch je v každém afektu špatný. Pokud se u člověka vyskytuje ve velké míře, označuje ho Klíma dokonce za jednu z největších lidských neřestí vůbec.

Spěch je zvláštní patologický stav šťvanosti, je to jakýsi stihomam, který se strašnou nelogičností promítá vnitřní stav strachu navenek. Původem toho všeho je strach, zbabělost. Kvap je ve všem, je jistým zakalením, pomateností. Pomalým flegmatikům se v životě vždy daří lépe než agilním poplašencům. Protože kvap podle Klímy vždy znamená nakládání si zbytečných a překážejících břemen. A už když má někdo spěch nebo musí spěchat, k čemu je to všechno dobré, když na duši je tím páchána škoda? Volná chůze po rovné hladké cestě vede k cíli. Ukázkou, kam až může vést spěch, je například panika v divadle, kterou „může vyvolat už jen domnělý požár. Spěšnost v tomto případě pracuje proti člověku lépe, než by to svedl lecjaký nepřítel. Už jenom proto, že z člověka tím činí jednu z nejubožejších figurek. Je to vrchol směšnosti a nízkosti.

Emerson říká, že není nic obvyčejnějšího než spěch.⁷¹ Ale podle Klímy obvyčejnost není ničím jiným, než nízkostí. A nízkost je dcerou strachu. A opovržení je hoden každý, kdo utíká a i uštknutí přislápnuté zmije je druhem útěku. A nejnižším strachem je ten, který utíká bez příčiny, protože ke zbabělosti se tu přidružuje ještě hloupost. To je nízkost strachu na druhou mocnost, to je strach, který je už chorobně všudypřítomný, vševládný a do morku vniklý, že už si všude maluje nepřátele, tresty a katastrofy.⁷² A tím je dobře vykrytalizovaná spěchavost, která se jakoby pak stane katarem: je to ustavičná hrozivost, která nehrozí a tak dlouho si to namlouvá, až se to stane skutečností. Je to podobně jako s fyzickými nemocemi a hypochondrie je produkt zbabělého srdce a pomateného mozku.⁷³ Nízké je zároveň spuštění rozumu, nízké je zezvířetění. Za nízké také Klíma považuje jakékoliv otročení. A to je právě spěchání – otročení. Člověk je pak otrokem svého strachu, svého nerozumu, otrokem věcí, otrokem všedních snah a především nízkých potřeb. Neboť

⁷⁰ Ibidem

⁷¹ KLÍMA, Ladislav. *Listy, eseje, sentence*. In.: *Vteřiny věčnosti*, s. 230

⁷² Ibidem

⁷³ Ibidem

výška a volnost spočívá vždy v určitém opovržení životem, ale i smrtí. Raději utrpět škodu, raději zahynout, než se zřít vlastní důstojnosti. Raději zemřít jedom, než strachem, tvrdil Alexandr Veliký. Ale spěšnost lidské povahy je malicherností, žebráckostí, bezcitností a vůbec největší lidskou špatností.

Ilusivnost

Svět je samozřejmě vědomí. Je to ilusionismus. A podstatou vědomí jsou jeho fundamentální idey.⁷⁴ A něco je ilusivní, to znamená není skutečné. Fundamentální idey jsou neskutečné, protože pojem skutečnost je neskutečný. A je jím proto, že pravda je lží, smysl beze smyslu, logika alogická. Kontradikce je základem všeho. Jestliže fundamentální podstatu vědomí, tedy světa tvoří ideje, které jsou iluzivní, pak podstata světa, tedy její definice, je rovněž iluzí. A to z pouhé základní a samozřejmé pravdy: totiž, že není pravdy. Pravda je podle Klímy pojem sám sebe vyvracející. A z toho již vlastně plyne ilusionismus, pravda je jím v podstatě celá. Avšak takové fundamentální idey jako jsou jsoucnost, substance, stálost, síla, vůle, příčina jeví se fikcemi ne pouze v důsledcích rovnice, pravda rovná se lež, tedy zcela bezprostředně. Hlavním korelátem pravdy je jsoucnost. Je to ta nejzákladnější idea, ačkoliv je v podstatě ničím nepodložená a neodůvodněná. Je něčím ze vzduchu absurdně vyloveným. Premisa: svět neexistuje rovná se, svět je iluze. Protože tvrzení svět neexistuje předpokládá jako tvrzení znovu něco nezmarného, bláznivého šotka moudrosti. Nutný pojem ze sloučení pojmu jsoucnost a nejsoucnost je iluze. Jediná myslitelná jsoucnost je zdání jsoucnosti. Tak zní základní věta ilusionismu.

Podle Klímy je všeobecně známo, že ilusivnost se rozšiřuje od základních idejí na mnohé další Existuje například velká ilusivnost ve všem snažení života: štěstí, slávy, lásky. Vše je iluzí. Klíma se domnívá, že je jediný, který toto všechno „myslí“: Neexistuje ani zdánlivé skutečnosti a pravdy; podstatná iluzivita má za nutný následek naprostou iluzivitu naprosto všude a ve všech věcech, i v těch nejmenších jednotlivostech. A to už jenom proto, že podstata iluzivity spočívá v pojmu úmyslného klamání. Svět není a nemůže být naprosto nic jiného než velké ošálení kvůli ošálení.

⁷⁴ KLÍMA, Ladislav. *Listy, eseje, sentence*. In.: *Vteřiny věčnosti*, s. 220

2 Klíma a jeho inspirativní zdroje

2.1 Friedrich Nietzsche

Jedním ze základních filosofických pojmů, kterým se Klíma inspiroval u Nietzscheho byla "Vůle k moci". Téma moci se u Nietzscheho objevuje v podstatě od začátku jeho tvorby, avšak ne jako základní téma, ale spíše jako jakýsi formující element. Tato kapitola si neklada za cíl postihnout či dopodrobna vysvětlovat Nietzscheho dílo, ale vystihnout ty aspekty jeho filosofie, kterými se Klíma inspiroval. Autor vychází jak z primární literatury, tak z filosofické interpretace Pavla Kouby.

Nietzsche se podle Pavla Kouby domníval, že vůle k moci se může projevit jedině v odporu.⁷⁵ Každá působící síla je odkázána na to, proti čemu působí. Odpor zažíváme jen skrze vyvinutou sílu. Proto ani moc nemůže být jednoduchou entitou, vždy se jedná o nějaký poměr sil a "množství" moci je určeno působením, které se vykonává a jemuž se vzdoruje. Každé stanovisko, každý soud a každý skutek je chtěním něčeho a v tom smyslu také aktem síly.⁷⁶ Nietzscheho interpretace je vybudována na mnohosti vůlí k moci, které mezi sebou navzájem soupeří.⁷⁷ Pro vůli samu je konstitutivní zásadní protikladnost, což ji ale zároveň omezuje na vnější protiklady mezi jednotlivými jsoucný. Vůle k moci vyžaduje sice protiklad, ale nikoliv primárně druhé kvantum. Vůle k moci vyžaduje protiklad v tom smyslu, že má-li sama o sobě vůbec vzniknout, musí nejprve určitá vůle dokázat chtít, co chce. tedy i protiklad, vůči kterému to může chtít. Kouba tvrdí, že má-li být vůle mocí, pak musí chtít dvojí. Vůle k moci totiž mezi sebou podle něj neustále svádějí boj. Díky tomu se ale vůle omezuje pouze na vnější a méně závažné protiklady mezi jednotlivými subjekty. Každá vůle k moci totiž vyžaduje protiklad. Ovšem ne nějakou druhou moc, ale vůle vyžaduje protiklad ve smyslu existence moci samé. Neboli, aby moc jako taková vůbec mohla vzniknout, potřebuje svůj protiklad, něco, vůči čemu se může vyjádřit. Někaká vůle tedy musí ukázat, co chce a vůči kterému subjektu (protikladu) to může chtít. Jestliže se má vůle stát mocí, musí být schopná chtít vždy dvojí: vědět, co chce a znát protiklad, ke kterému své chtění může vztáhnout. Chtít dvojí ovšem také může znamenat to, že jedna a táž vůle určitou skutečnost odmítá a zároveň ji připouští jako svoji

⁷⁵ KOUBA, Pavel. *Nietzsche. Filosofická interpretace*, s. 242

⁷⁶ Ibidem

⁷⁷ KOUBA, Pavel. *Nietzsche. Filosofická interpretace*, s. 243

možnost. Moc se dá stupňovat. Nezbytným předpokladem k tomu je ale existence silného protivníka. Protože jestliže slábne protivník, slábne i naše moc. Projevem slabosti proto není jen neschopnost dostatečný odpor klást, ale také neschopnost si jej připustit.

V otázce vůle k moci se zároveň objevují dva spory. *Je vůle k moci jednotou nebo mnohostí?* Ani jedno, ani druhé. Nebo lépe řečeno: obojím. Tou „vůli k jednotě“ je ve chvíli, kdy je potřeba zvládnout odlišnosti a „vůli k mnohosti“ je ve chvíli, kdy vládne naprostá jednota a je třeba se otevřít jinému a novému. „*Je vůle k jednotě a totožnosti tam, kde je třeba zvládnout naléhající odlišnost a rozmanitost, a vůle k mnohosti a různosti tam, kde jednota vládne, kde je třeba se otevřít jinému.*“⁷⁸

Druhý spor vzniká při výkladu, je-li vůle k moci pouhou snahou podmanit si druhé, nebo spíše formou sebe překonávání. Avšak ani zde se nedospívá k jednoznačnému řešení. Podle Nietzscheho je vůle k moci v první řadě potlačováním, formováním, využíváním a přisvojováním si cizího. Vůle se má stát pánem všeho dosažitelného (zde Nietzscheho kritici chápou vůli k moci jako primitivní sílu). Málokdo si ovšem uvědomuje, že Nietzsche velmi dobře rozuměl, co znamená ovládat druhé a bral to jednoznačně jako projev slabosti. Někteří interpreti Nietzscheho myšlenek ale snaží vykládat jeho pojem vůle k moci jen jako akt sebepřekonávání, aby tak předešli ideologickým anexím jeho myšlenek. Vůle k moci chce samozřejmě překonávat, přemáhat, potlačovat. Ale nesmí vítězit příliš snadno. Jestliže se tak děje, nebojujeme již se skutečným protivníkem, ale pouze se svou vlastní představou protivníka. V takové situaci je nutné obrátit sílu proti sobě samému.

V otázce mnohosti a jednoty však Nietzscheho pojetí vůle k moci není ani jedním. Vůle k moci není jednotou, ani mnohostí. Stejně tak v otázce, zda-li vůle k moci, rovná se snaze podmanit si druhé, neexistuje jednoznačné řešení. Ona totiž ani k žádnému řešení dospět nemá. Na prvním místě je zejména přemáháním, potlačováním a formováním ve smyslu stát se pánem všeho dosažitelného.⁷⁹ Nietzsche naopak považuje ovládání druhých za projev slabosti a sílu nalézá u těch nejmírnějších, jímž je tato potřeba naprosto cizí. Vůle k moci je teda pro Nietzscheho především snahou k zušlechťování vlastního ducha a vede tedy k překonání sebe sama.

⁷⁸ KOUBA, Pavel. *Nietzsche, Filosofická interpretace*, s. 244

⁷⁹ KOUBA, Pavel. *Nietzsche. Filosofická interpretace*. s. 244

Pojem síly a moci je v Nietzscheho dílech s lidskou existencí neodmyslitelně spjat do té míry, do které se nějakým způsobem dotýká problematiky smyslu lidského života či způsobu jeho žití. V tomto ohledu se dotýká i jiné lidské přirozenosti a to je potřeba člověka mít převahu a nadřazenost v konfrontaci s ostatními individui. Nietzsche je přesvědčen, že jen silný a dokonale sebevědomý jedinec je schopen důsledně naplňovat vůli a následovat záměr, který mu byl od přírody dán. Předpoklad pro to, aby se člověk takovýmto jedincem mohl stát, pak spatřuje v oproštění se od okolních vlivů, jakými jsou především autority, veřejné mínění, nebo obecně uznávané morální normy chování. Zejména společností nastavené normy chování jsou podle něj pouze nástrojem, kterým se slabá většina snaží držet na uzdě hrstku „vyvolených“. Pokud se ale člověk je schopen od všech těchto věcí oprostit, pak je podle Nietzscheho schopen „*stát se tím, kým opravdu je*“.⁸⁰

„A Zarathustra promluvil k lidu řka: Hlásám vám nadčlověka. Člověk je cosi, co má báti překonáno. Co jste vykonali, aby byl překonán? Všechny bytosti dosud vytvořili něco nad sebe samy: a vy chcete býti odlivem tohoto velkého přílivu a raději snad se vrátit ke zvířeti, než abyste překonali člověka?“⁸¹ Nietzsche dává příklad, co je opice člověku. Je posměchem nebo bolestným studem. A člověk sice urazil cestu od červa k člověku, ale mnoho z něj je stále je dosud červ. Nadčlověk je smysl země. *“Vaše vůle necht’ dí: nadčlověk budiž smysl země!”⁸²*

A stát se tím, kým člověk opravdu je, znamená utvořit si vlastní sebevědomí a na jeho základě pak uplatňovat vůli k moci. A čím dříve je člověk schopen vymanit se ze společenských okovů, tím dříve bude moci vůli naslouchat a následovat ji. Ve své knize Radostná věda Nietzsche uvádí: *„Omezme se na očištění svých mínění a hodnocení a na vytvoření nových vlastních desek hodnot – nad morální hodnotou svého jednání však už nehlobejme! Ano, přátelé! Je už na čase s odporem odmítnout veškeré morální žvanění jedněch o druhých! Vykonávat morální soud by se mělo přičít našemu vkusu! Přenechejme toto žvanění a tento špatný vkus těm, kteří nemají na práci nic než vléci minulost ještě kousek dál časem a kteří sami nikdy nejsou přítomní – těm mnohým tedy, té naprosté*

⁸⁰ NIETZSCHE, Friedrich. *Radostná věda*, s. 335.

⁸¹ NIETZSCHE, Friedrich: *Tak pravil Zarathustra*, s. 9

⁸² Ibidem

většině! My se však chceme stát těmi, jimi jsme – novými jedinečnými, nesrovnatelnými, kteří si sami stanoví zákon, a sami sebe tvoří!“⁸³

Podle Nietzscheho je v životě člověka důležitý ještě jeden podstatný aspekt. A tím jsou pud, se kterými je život každého jedince pevně spjat. Pokud se k těmto pudům přiřadí nějaká morální hodnota, potom se s nimi spojí svědomí, ať už dobré, či špatné. „*Tentýž pud se vyvine v trapný pocit zbabělosti pod dojmem kárání, jímž jej zatížil mrav, nebo v příjemný pocit pokory, pokud nějakému mravu, jako křesťanskému, přiroste k srdci a je nazván dobrým.*“⁸⁴ Nietzsche ale říká, že pud jako takový není spjatý s morálním charakterem. Morální charakter pudu nabírají teprve tehdy, kdy vstupuje do vztahu s pudem morálka. To znamená, že člověk je schopný rozeznat určitou vlastnost, jež je již morálně určena a hodnocena. Nietzsche jako příklad uvádí závist. Ovšem Řekové tuto vlastnost vnímali jinak, než jak je vnímána dnes. Vnímali ji jako vlastnost dobrou a pro život vhodnou. Naopak naději nevnímali jako ctnost, ale jako vlastnost slepou a záludnou.⁸⁵

Špatné svědomí potom Nietzsche definoval jako těžkou nemoc, jíž člověk onemocněl v důsledku toho, že ho spoutala společnost. Všechny instinkty, který byly člověku do té doby vlastní, musel skrýt a vyjít vstříc společnosti v tom smyslu, že vše přirozené v sobě umrtvil. „*Celý vnitřní svět, původně tenký, jen jako mezi dvě kůže napjatý, se roztahoval a rostl, nabýval na hloubce, šířce a výšce právě v té míře, v níž bylo člověku bráněno vybíjet se směrem ven.*“⁸⁶

Friedrich Nietzsche je dodnes výraznou osobností filosofického světa v tom smyslu, že vyvolává stále řadu diskusí a rozporů. Jak již bylo řečeno, jeho filosofie a myšlenky byly mnohokrát zneužity různými ideologiemi; nejvýrazněji se to projevilo zřejmě v souvislosti s nacistickou ideologií a teorií nadčlověka; tato ideologie čerpala zejména ze spisu *Vůle k moci*, z díla, které samostatně nebylo nikdy vydáno a zřejmě bylo také ovlivněno tlakem sestry Elizabeth. V Nietzscheho filosofii vůle k moci ale představuje plodící sílu života, veškerý pudový základ, tedy vnitřní hybný princip dionýského světa. „*Tento svět je vůlí k moci – a pak už nic. A také vy sami jste jenom vůlí k moci a pak už nic!*“⁸⁷

⁸³ NIETZSCHE, F. *Radostná věda*, s. 335.

⁸⁴ NIETZSCHE, Friedrich. *Ranní červánky*, 31.

⁸⁵ Ibidem, s. 32

⁸⁶ NIETZSCHE, Friedrich. *Genealogie morálky*, 65.

⁸⁷ NIETZSCHE, Friedrich. *Duševní aristokratismus*, s. 124.

Nietzsche se, stejně jako Arthur Schopenhauer, rovněž zabýval vůlí k životu. A vysvětluje vlastně i její rozdíl oproti vůli k moci. Vůle k moci není vůle k životu, ale vůle života, protože se vždycky snažíme život uchovat a zároveň ho vydat. Vůle k moci je vůlí prohlubovat a uchovávat rozdíly, dávat tak možnost většímu prostoru a otevřenosti. A vše, co přispívá k tomu, aby se tento prostor rozšiřoval Nietzsche nazývá dobrem a smyslem stupňování moci. Tato vůle k moci, u níž dochází ke stupňování, není podle Nietzscheho ani jednotou, ani mnohostí, bytí ani dění, ale tzv. *Pathos* – sílící pouto zvětšující se distance. A udržovat prostor k moci, to znamená udržovat nezávislost jednotlivých sil, to lze pouze strategicky. Tato strategie je v dané chvíli buď uvolňující, nebo integrující. Pojem vůle k moci tedy nikdy nelze vysvětlit pouze z jednoho hlediska.

Ve čtvrté části *Vůle k moci* mluví Nietzsche o Moci světa. V této části můžeme Nietzscheho chápat, že popírá existenci vůle samotné.⁸⁸ Říká, že vůle jako chtění ve smyslu touhy po něčem, neexistuje. Neexistuje čisté chtění a čistá příčina. Protože nelze oddělovat to, co je chtěno od samotného aktu chtění.

Pro chtění samotné neexistuje žádný subjekt či individuum. Nietzsche odmítá úvahy o jednotě duše a říká, že Já je založeno na stejné konstrukci jako substance, účel nebo číslo. Subjekt není jednotou. Nietzsche se totiž nechává v první řadě vést svým tělem, nikoli vědomím. A chápe jednotu subjektu jako složitou strukturu vztahů. Jediné, co je zde jednotou, je jednota jako organizace, souhra či mocenský útvar. Tato seskupení sice jedno znamenají, ale jedním nejsou. V těchto řádech existují pouze dílčí jednoty, jednoty ve struktuře celku a mohou být vyšší a nižší, čímž vznikají jakési autonomní roviny. A subjekt se pak stává součástí těchto zákonitostí. To že ten celek (subjekt), ke kterému patříme, není jednotný, znamená, že jsme svobodní a že se tak můžeme cítit. Nesmíme zapomínat vůči čemu se tato platnost vztahuje.

Svobodná vůle byla vždy základní potřebou člověka. A pouze této svobodné vůli, která je nezávislá, lze uložit, co má chtít. Jestliže je ale chtění takto vytrženo z reality, nastává problém. V místě, kde se chtění mělo zrealizovat do vůle samé, vzniká protiklad Chci, ale nemohu. Nietzsche zpochybňuje upřednostňování subjektu, který podléhá pouze rozumu, před subjektem, který se rozhoduje sám za sebe.

Vůle neexistuje ani svobodná, ani nesvobodná, a je zbytečné to řešit, pokud se vůle odděluje od toho, co chce. Taková vůle je umělá a pojem *chtění* musí být vždy ve vztahu

⁸⁸ KOUBA, Pavel. *Nietzsche, Filosofická interpretace*, s. 271

chtění něčeho. Subjekt není fakt, něco pevně daného, stejně tak předmětný svět – obojí se přesahuje a obojímu lze rozumět pouze z druhého, nikdy nelze vycházet z jednoho samého. My vkládáme smysl všem věcem, té objektivní realitě, ale pokud bychom se pokusili nahlížet to „my“ pouze jako samotný fakt, uvidíme jen temnotu.

Interpretace – je formou vůle k moci a jedině v této formě existuje.

Vůle k moci – je vůle, která se snaží pomoci oné interpretaci udržet pohromadě věci, ve kterých se pohybujeme. Vůle k moci existuje v konkrétních, jednotlivých podobách. Naše bytí není výsledkem chtění, a proto ho nelze srovnávat s nějakým vzorem ideálního bytí. A nelze ho žádným způsobem soudit, pouze hodnotit. Interpretace jsou ucelené formy, přesto však můžeme hodnotit jejich sílu – to, co se jejich pomocí daří spojit. Můžeme tedy hodnotit jejich perspektivu. Existují určitá daná pravidla a morální zásady, na základě kterých soudíme svět. Tato pravidla musí existovat, protože tvoří základní předpoklad naší zkušenosti, nikdy se však nesmí stát prvotním. To by totiž bránilo samotné zkušenosti a naše uvažování by se tak zvrhlo jen na aplikaci obecných pravidel. My posuzujeme svět a tento soud musí být vždy dvojsměrný:

- 1) o daném případě soudíme na základě daných pravidel; tato pravidla jsou nám nápomocná v konkrétní situaci
- 2) na základě konkrétních případů přehodnocujeme pravidla; zda-li jsou správná.

Kouba, a autor práce se s touto myšlenkou ztotožňuje, vysvětluje Nietzscheovu interpretaci ještě jedním způsobem. Tak, že jsme to především my, kdo do všeho musí vkládat smysl, ale chceme-li zkoumat ono "my", uvidíme jen působnost objektivních sil. Tyto síly a "my" si jen v určitých okamžicích a momentech vyměňují role, neboť ani jedno není metafyzickou entitou."⁸⁹

Skutečný akt soudnosti není pouze mechanická aplikace obecných pravidel, ale jde zároveň i o akt mocenský – pravidla jsou násilím použita a dané případy narušují daná pravidla. Jestliže pak chceme hodnotit interpretaci samotnou, musíme si vždy položit otázku, zda obě síly se podílejí ve své největší možné potenci. Otázka zní: Řídili jsme se

⁸⁹ KOUBA, Pavel. *Nietzsche, Filosofická interpretace*, s. 275

při rozhodování pravidly nebo jsme je ignorovali či dokonce byla hranice pravidel překročena? A umožnila nám pravidla tvořivá rozhodnutí, nebo tomu zabránila?

Vliv na Ladislava Klímu

Předně musíme zdůraznit to, co již bylo řečeno a to je, že pojem vůle k moci nemůžeme ztotožňovat s psychologickými pojmy jako je „láska k moci“ nebo „pocit k moci.“ Vůle k moci není u Nietzscheho totožná s vládychtivostí. Ta je jen jednou z jejích možných projevů, jak o ní hovoří Zarathustra. Vůle k moci je Nietzschem chápána jako základní síla veškerého dění v organické přírodě i v přírodě anorganické. Vůle k moci se neuplatňuje jen navenek, ale i uvnitř organismu mezi jednotlivými pudy, a charakterizuje takto procesy, které probíhají nevědomě. Pro Nietzscheho jde pouze o střetávání mezi různými pudy, kdy každý z těchto pudů se nejprve snaží prosadit v boji s ostatními a z celého nevědomě probíhajícího procesu pronikne teprve jejich smírné vyrovnaní do našeho vědomí.⁹⁰ Je třeba si uvědomit, že největší část našeho duchovního konání probíhá pro nás jako nevědomá a nepocitovaná. „*Každá chyba v každém smyslu je následek zvrhlosti pudu, disgregace vůle.*“⁹¹ Nietzsche nabádá k překonání sama sebe tak, aby se člověk mohl stát ušlechtlejším, mocnějším, dokonalejším, samostatnějším. Aby se mohl stát nadčlověkem.

Stejně jako Klíma se chtěl Nietzsche odpoutat od rozumu a proti rozumu chtěl rozpoutat pudy člověka a změnit je nejprve v nečlověka a potom nadčlověka. Avšak tam lze dospět jen v představě neboli šílenství. Vůle k moci, kterou se Klíma nejvíce inspiroval, Nietzsche definuje jako instinkt svobody. Nic podle Nietzscheho nemá pevné hranice, vše pulsuje, což je způsobeno neustálým úsilím vůle k moci tyto hranice posouvat. Svět je podle Nietzscheho ohromná síla, již nepřibývá, ani neubývá. Je obemknutá ničím. Mluví o dionýském světě věčného sebetvoření a věčného sebeničení, o tajemném světě dvojí rozkoše. Tento svět je vůle k moci, jinak nic. Avšak právě Vy jste vůle k moci, jinak nic. Blaženost tkví v kruhu bez vůle, není-li dobrou vůlí kroužení sám kruh. Tímto vlastně Nietzsche odmítá veškerou metafyziku (ačkoliv objektivní svět připouští); odmítá veškeré pokusy myslet ještě něco vedle tohoto světa (stejně tak to viděl i Klíma a v tom se

⁹⁰ PECHAR, Jiří. *Otázky Nietzscheova myšlení*, s. 115

⁹¹ NIETZSCHE, Friedrich. *Soumrak model : Jak se filosofuje s kladivem*, s. 60.

rozcházel se Schopenhauerem). Nietzsche nahradil abstraktní a temnou vůli Schopenhauerovu konkrétním principem, vůlí k moci, nevyčerpatelnou silou k životu.

Své metafyzické úvahy Nietzsche dovršil tím, že pohřbil Boha. Klíma vytvořil egodeistu, Nietzsche nadčlověka. Jsoucno pak zakotvil prostřednictvím teorie věčného návratu téhož, čímž popíral i lineární plynutí času stejně jako Schopenhauer. Svět pozbyl nejvyššího ukazatele dobra. „*Bůh je mrtev...hlásám Vám nadčlověka.*“⁹² Mírou všech věcí se pak stává nadčlověk, stejně jako u Klímy egodeista ve stavu dosaženého deoesencí. Ačkoliv Nietzsche zbavil svět Boha, neoprostil ho od metafyziky světa objektivního. Klíma se domníval, že to v tomto ohledu dotáhl dále, protože ten tvrdil, že okolní svět vlastně neexistuje. Považoval ho za fiktivní, za pouhé zdání. A člověk (ve stavu dosaženého deoesencí) je mírou všech věcí. „*Ale Když Zarathustra byl samotén, promluvil takto k srdci svému: Což je to možné! Tento staříčkový světec ještě ani nezaslechl v svém lese, že bůh je mrtev!*“⁹³

Ten je vlastně další evoluční řadou člověka. Zarathustra kritizuje stávající skutečnost a neexistenci dionýského typu člověka, což je základem jeho pesimismu.⁹⁴ Zde je oním nadčlověkem ideální bytost, která si je vědoma smrti boha. Nadčlověk ví o světě, že je dionýský a že je součástí tohoto světa, zároveň je ale také elementem vůle k moci. Rodí se z neustále tryskajícího bytí. Nadčlověk je ale podle Nietzscheho esenciální pravdou o existenci člověka a všeho co je nám zpřístupněno, včetně vůle k moci. Klíma však s touto představou také pracuje a domnívá se, že stádia nadčlověka bylo mnohokrát dosaženo. Nietzscheho nadčlověk měl být pokusem o něco, co už není onen moderní člověk spokojený v pohodlí svého obyčejného života. Člověk má usilovat o to, aby byl člověkem docela, aby se vyvázal ze starosti o svou malou existenci. Člověk by měl nacházet to, co jej odvrací od světského prospěchu a vrací ho do všeobecnosti vesmíru a jeho nekonečnému jevení. Pro Nietzscheho byl obrazem nadčlověka dionýský umělec, pro Klímu to byla básnická intuice vesmíru jako krásného zjevení.

Nietzscheho nadčlověka nalézáme v jeho výkladu o umění. Svůj výklad o něm prezentoval ve spisu Zrození tragédie z ducha hudby a rozděluje ho na apollinské a dionýské. Apollinský princip je charakterizován řádem, statickou krásou, jasně

⁹² NIETZSCHE, Friedrich: *Tak pravil Zarathustra*, s. 9

⁹³ NIETZSCHE, Friedrich: *Tak pravil Zarathustra*, s. 9

⁹⁴ FRENZEL, Ivo. *Friedrich Nietzsche*, s. 142–144.

vyznačenými hranicemi. Dionýský princip stojí v opozici k apollinskému, a vyznačuje se zuřivostí, výstředností a boří stanovené hranice. Dokonalým obrazem „nadčlověka“ byl pro Nietzscheho dionýský umělec. Přesně takovým se chtěl stát Klíma, toužil být „nadčlověkem“.

Dalším aspektem Klímovy filosofie, ve kterém ho Nietzsche ovlivnil, byl ludibrionismus. „*Ludibrionismus: nejhlubší, nejčarovnější, nejplodnější, nejslibnější ze všech myšlenek.*“⁹⁵ V podstatě se jedná o koncept světa jako hříčky osobní vůle. To v podstatě znamená, že svět je pouze hra Klímovy vůle, která si ho přetváří na takové věci, na jaké pouze on sám chce. Klímovu filosofii Nietzsche ovlivnil velmi výrazně, přesto ale lze říci, že je plná individuálních a originálních prvků, pro něž byl Nietzsche jen jakousi předlohou.

Nietzsche varoval také před tím, aby člověk jako přírodovědec nezůstával ve své lidské omezenosti. „*Je třeba vidět jako symptom, když jednotliví filosofové, jako například souchotinářský Spinoza, právě takzvaný pud sebezáchovy pokládali, museli pokládat za rozhodující – byli to právě lidé v nouzi. Že se naše moderní přírodní vědy natolik zapletly se spinozovským dogmatem (naposledy nejhruběji v darwinismu s jeho nepochopitelně jednostranným učením „boje o přežití“), souvisí pravděpodobně s původem většiny přírodovědců: v tomto ohledu patří „k lidu“, jejich předkové byli chudí a drobní lidé, kteří zakusili z přílišné blízkosti, jak je těžké obstát. Na celém anglickém darwinismu leží jakési anglické dusno z přelidnění, těžký vzduch nuzných a malých poměrů. Avšak jakožto přírodovědec by se měl člověk ze své lidské omezenosti vymanit.*“⁹⁶

Nietzsche tím chtěl obhájit působení vůle v přírodě, která vítězí nad pudem sebezáchovy. Působení vůle má vůdčí postavení. „*...chtít zachovat sebe sama je výrazem nouzového stavu, výrazem omezení nejvlastnějšího a základního životního pudu, který má za cíl rozšíření moci a který při sledování této vůle velice často sebezachování zpochybňuje a obětuje. V přírodě nepanuje nouzový stav, nýbrž přebytek, plýtvání, dokonce až do nesmyslných rozměrů. Boj o přežití je jen výjimka, dočasná restrikce životní vůle;*

⁹⁵ KLÍMA, L. *Boj o vše*, s. 82.

⁹⁶ NIETZSCHE, Friedrich. *Radostná věda*, s. 349.

velký i malý boj se všude točí kolem převahy, kolem růstu a rozšiřování, kolem moci, v souladu s vůlí k moci, která je právě vůlí života.“⁹⁷

Svobodu vůle Nietzsche v knize *Mimo dobro a zlo* vysvětluje „...svoboda vůle je bytostně afekt převahy nad tím, kdo musí poslouchat - toto vědomí tkví v každé vůli, a právě tak ono napětí pozornosti, onen přímý pohled, zaměřený výlučně na jedno, ono nepodmíněné hodnocení - teď je zapotřebí tohoto a něčeho jiného - ona vnitřní jistota o tom, že bude uposlechnuto, a co vše ještě ke stavu rozkazujícího patří. Člověk, který chce, rozkazuje něčemu v sobě, co poslouchá, nebo o čem věří, že poslouchá. A nyní si všimněme toho, co je na vůli nejpodivnější - na té tak různorodé věci, pro niž lid má jen jedno slovo: jelikož jsme v daném případě zároveň rozkazující a poslouchající, a jakožto poslouchající známe pocity naléhání, nucení, nátlaku, pohybu, jež obvykle nastupují vzápětí po aktu vůle; a jelikož jsme zároveň na druhé straně zvyklí přenášet se přes tuto rozdvojenost pomocí syntetického pojmu já, zavěsil se na chtění ještě celý řetězec mylných závěrů a tudíž nesprávných hodnocení vůle samé - natolik, že je chtějící v dobré víře přesvědčen, že chtění samo stačí k jednání“⁹⁸

Nihilismus

Friedrich Nietzsche byl pro Ladislava Klímu inspirativním zdrojem i v otázce nihilismu. Klíma v knize *Traktáty a diktáty* hovoří o nihilitním světě.⁹⁹ „Uvěřilo se tak mocně v logiku, protože slibovala lehkověrným splnění největších nadějí. Věří se ve jsoucnost nihilitního světa, protože život nesmírně láká.“¹⁰⁰

Nihilismus ale zdaleka nebyl jen vnitřní otázkou filosofie, byl jakýmsi duchovním výrazem situace evropské civilizace na konci 19. století. Člověk vše smí a zároveň vše sám zničí. Nebezpečnost nihilismu byla zejména v tom, že nebyl zcela neplodný a beze smyslu. Pouze odstraňoval všechny autority a s tím i všechna omezení lidského konání. Nihilismus tak odhaloval nový rozměr lidského poznání a právě tím byl pro Klímu tak přitažlivý. Sloužil mu k otvírání vědomí do neomezeného rozsahu.

⁹⁷ Ibidem

⁹⁸ NIETZSCHE, Friedrich. *Mimo dobro a zlo*, s. 22.

⁹⁹ KLÍMA, Ladislav. *Traktáty a diktáty*, s. 279

¹⁰⁰ Ibidem

„Nihilismus znamená přetržení věřivého pouta k nadřazené instanci, což vede k pokusu o absolutizaci subjektu a má nakonec za následek rozklad morálního chápání světa.¹⁰¹ Zkoumání otázky nihilismu vychází z určení, co tvoří nosný základ morálního výkladu světa. Obecnost rozhodnutí, ve kterém se člověk staví na správnou stranu je založen na zápase mezi dobrem a zlem. Morální vidění světa pak vyvolává závislost konkrétního, relativního smyslu na smyslu celkovém. Konkrétní rozhodování je pak vždy nedokonalým pokusem o volbu mezi dobrem a zlem. Svět tak nabývá podoby morálního dilematu. Nietzsche ale tvrdí, že morálka je pro člověka největším nebezpečím.

„Má-li světu vládnout dobro, krása, pravda či jiné ryzí hodnoty, má-li právě k nim svět směřovat a nalézat v nich svůj celkový smysl, pak musí být tyto hodnoty vskutku ryzí, nezvratné.¹⁰² Proto také podle Nietzscheho vede celkový smysl světa mimo tento svět, tedy mimo prostor, v němž smysl žije a to především díky tomu, že je neustále transcendován možnostmi jiné podoby smyslu. Právě to je podle Nietzscheho pravým, ačkoliv skrytým, základem nihilismu: absolutní smysl lze usídlit jen do oblasti transcendence.

Nietzsche nihilismus považoval za znehodnocení nejvyšších hodnot. Člověk smí vše a sám se zničit. „Co vyprávím, jsou dějiny příštích dvou století. Popisuji, co přijde, co nemůže nepřijít jinak: příchod nihilismu. Ten příběh se může vyprávět už dnes: neboť pracuje tu sama nutnost. Ta budoucnost mluví už ve stu znamení, tento osud všude se hlásí; pro hudbu z budoucnosti jsou už nastraženy všechny zraky. Celá naše evropská kultura se už dlouho pohybuje s mukami napětí, které od desíletí k desíletí roste, jako by vydána katastrofě: neklidná, násilná, překotná: jako první, která chce dospět ke konci, který se už nerozmýšlí, který má strach rozmýšlet se.¹⁰³ Všechny nejvyšší morální kvality totiž byly podle Nietzscheho pohřbeny právě v důsledku víry v jejich kvalitu jako boha. Ryzí hodnoty totiž překračují sféru zkušenosti, jsou nedosažitelné.

Nietzsche hovoří o faktické nemorálnosti bytí a takové bytí "by nemělo existovat", je třeba překonat je, popřít. Taková nesnesitelnost světa bez vyhlídky na nějaké řešení může vyvolat i touhu po nicotě ve formě sebedestruktivních sklonů. Takové, jaké na vlastní kůži zažíval i Ladislav Klíma.

¹⁰¹ KOUBA, P. *Nietzsche, Filosofická interpretace*. 1. vyd. Praha : Československý spisovatel, s. 38

¹⁰² KOUBA, P. *Nietzsche, Filosofická interpretace*. 1. vyd. Praha : Československý spisovatel, s. 147

¹⁰³ NIETZSCHE, Friedrich. In.: *Victoria Aeterna*. Praha: Arkýř, 1992, s. 262

Vůle k pravdě

Vůle k pravdě nás vede k nejednomu odvážnému činu. Co v nás ale vlastně chce k pravdě? Kdo je vlastně ten, kdo nám tu klade otázky? Chceme pravdu, ale proč nechceme nepravdu? A může vzniknout pravda z omylu, tak, jako vzniká něco ze svého protikladu. Základ musí spočívat v nepomíjivém kruhu bytí, ve skrytém bohu, ve věci o sobě. To je podle Nietzscheho základní kámen úrazu.¹⁰⁴ Člověk podle něj totiž právě není mírou věcí a to je zároveň potřebné k tomu, abychom se uchovali takovými bytostmi, jakými jsme. Je třeba uznat nepravdu jako podmínku života, což ovšem znamená nebezpečným způsobem odporovat obvyklému hodnotovému cítění a filosofie, která se k tomu odváží, se staví mimo dobro a zlo.

2.2 Arthur Schopenhauer

Ladislav Klíma se mimo jiné zaměřuje na „vůli“ ve spise *Svět jako svědomí a nic*. Jak již bylo řečeno, inspiraci přejímal od Schopenhauera i od Nietzscheho. Na rozdíl od Klímy však Schopenhauer vnímá vůli především jako slepé pudy, zatímco Nietzsche se zaměřuje na vůli k moci. Arthur Schopenhauer se domníval, že podstatou světa není nic víc, než slepá vůle a že existence je neštěstí a život nic, než bolest. O vůli hovoří jako o hnací síle, jako o vůli k životu. Autor v této části práce vycházel ze Schopenhauerova textu *Svět jako vůle a představa* a také z práce Thomase Manna.

Arthur Schopenhauer patří k představitelům pesimistické filosofie a je jedním z předních představitelů voluntarismu a iracionalismu devatenáctého století. Středem jeho zájmu byly přírodní vědy a filosofie Platóna a I. Kanta. Zejména Kant se odrazil v jeho pozdějších filosofických spisech. Na univerzitu v Berlíně nakonec nastoupil a studia zakončil dizertační prací *O čtvernásobném kořenu věty o dostatečném důvodu*, která se stala teoreticko-poznávacím základem jeho filosofického odkazu. Störig uvádí, že

¹⁰⁴ NIETZSCHE, Friedrich. *Mimo dobro a zlo*, s. 10

„Schopenhauerovy myšlenky začaly působit až po roce 1850, neboť předtím zůstalo jeho dílo dlouho zcela nepovšimnuto.“¹⁰⁵

Schopenhauer svoji představu o světové vůli sepsal v díle *Svět jako vůle a představa*. V knize navazuje na Kanta a uvažuje dále o vůli jako o hnací síle, která nás žene kupředu, i proto ji označuje jako vůli k životu, respektive nevědomou vůli k životu. Schopenhauerova vůle je ale slepá a tvoří iracionální základ světa, který je alogický. Rozum je pouhým nástrojem vůle.¹⁰⁶

Naproti tomu Klíma považuje vůli za ucelený soubor idejí. Tyto ideje jsou specifické a tvoří jistou konstrukci, kolem které se pak shromažďují všechny ostatní ideje, které představují celé naše vědomí. Těmito idejemi jsou: „*přání si, chtění, čin, příjemnost, nepřání si, nechtění, nepříjemnost a všechny z toho následují affekty*“.¹⁰⁷ Vůle k životu je jedním ze stěžejních pojmů Schopenhauerovy filosofie.

Podle Manna historie Schopenhauerova myšlení vede až k vlastnímu prameni západního života, tam, kde začíná evropská věda a myšlení, tedy k Platónovi.¹⁰⁸ „*Svět podléhá větě o důvodu: Objekt zkušenosti a vědy.*“¹⁰⁹ Vedle Platóna a indické filosofie pak primárně vychází z tezí Imannuela Kanta. V souvislosti s ním se pak dokonce nechal slyšet, „*že mezi ním a Kantem se ve filosofii neudělalo nic, co by stálo za zmínku.*“¹¹⁰ Sám Schopenhauer považoval Kantův odkaz za absolutní základ pro svoji filosofii. „*Jedině důkladná znalost Kantovy filosofie má tedy předcházet mým výkladům.*“¹¹¹ Arthur Schopenhauer se s Kantem shoduje v rozlišení jevu (smyslový svět) a věci o sobě. Samotnou představu o věci o sobě má pak ale každý jinou. Schopenhauerovu věc o sobě ještě rozvineme níže.

Nicméně zatímco Immanuel Kant byl přesvědčen, že o věci o sobě nic nemůžeme vědět, jen a pouze to, že existuje, tak Schopenhauer označil věci o sobě vůli, která je podstatou veškerého bytí. V tomto ohledu se do jisté míry setkává s Ladislavem Klímou, neboť ten také vůli považoval za hybnou sílu veškerého bytí.

Oba dva filosofové, Kant i Schopenhauer, zároveň tvrdili, že svět poznáváme jako představu. To znamená, že považovali věci, které se nám smyslově jeví, za neexistující

¹⁰⁵ STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*, s. 381

¹⁰⁶ Ibidem

¹⁰⁷ KLÍMA, Ladislav. *Svět jako vědomí a nic*. In.: *Victoria aeterna*, s. 33

¹⁰⁸ MANN, Thomas. *Schopenhauer*, s. 8

¹⁰⁹ Ibidem, s. 41

¹¹⁰ STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*, s. 381

¹¹¹ SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa*, s. 7

sami o sobě. Podle nich je totiž vnímáme jen skrze subjekt. Obecně tedy na základě této teorie platí, že neznáme žádnou věc samu o sobě, nýbrž pouze skrze oči, které ji vidí, či ruce, které ji cítí. Věc ani neexistuje sám o sobě, ale existuje pouze skrze naše bytí, přičemž v tomto vztahu je věc jevem, nebo můžeme říct také objektem a člověk, který ho smyslově vnímá, subjektem. Moje já je pak objektem pouze v tom případě, je-li poznáváno jiným subjektem.¹¹² I v tomto ohledu Ladislav Klíma ze Schopenhauera vycházel, jak bude ještě zmíněno níže.

„Jednotlivci je jeho vlastní tělo dáno dvěma zcela rozdílnými způsoby: jednak jako představa v rozumovém nazírání, tedy jako objekt mezi objekty, zapojeny do kauzální souvislosti všech jevů, a zároveň naprosto odlišným způsobem, totiž jako to, co každý dobře zná a co se označuje slovem vůle.“¹¹³

Podle Schopenhaueta je vůle podstatou jak individua, tak také celého světa. Zásahy vůle jsou všudypřítomné, a proto můžeme říci, že vše, co děláme, o čem přemýšlíme, je dáno vůlí k životu. Této vůli je podřízen také intelekt s pamětí. Vůle k životu tedy pohání veškerá naše přání a tělesné aktivity. Ovšem vedle formování lidského těla, pak také vůle formuje náš charakter. Vůle nikdy neochabuje, což například dokazuje i fakt, že je člověk schopen dýchat, trávit či že mu funguje srdce i během hlubokého spánku. Ten podle Schopenhauera nelze odlišit od smrti. A také v této zásadní myšlence byl pro Ladislava Klímu inspirací.

Schopenhauer píše „svět je má představa“ a to platí pro každou živou a poznávající bytost. Jedině člověk si ji však může uvědomit reflektovaně a abstraktně. A jestliže tak učiní, dosáhne tak skutečné filosofické rozvahy. Pak si také zřetelně uvědomuje, že nezná bezpečně zemi ani slunce, ale jen tolik, kolik vidí oko nebo hmatá ruka: svět, který jej obklopuje je jako představa – úplný je totiž jen ve vztahu k něčemu jinému. A ačkoliv Schopenhauer vnímal okolní svět jako představu, objektivně ho nepopíral – na rozdíl od Klímy.

Jestliže může být nějaká pravda vyslovena apriori, pak je to právě tato pravda výše zmíněná. Filosofie nepůsobí jen svou morálkou nebo moudrostí spjatou s výkladem s zážitkem světa; působí již svým samotným prožíváním.¹¹⁴ Především to je podle

¹¹² Ibidem, s. 20-21

¹¹³ STÖRIG, - s Joachim. *Malé dějiny filosofie*, . 386

¹¹⁴ MANN, Thomas, *Schopenhauer*, s. 11

Schopenhaura důležité v každé osobní filosofii – a ne přídavek intelektuálního a morálního učení pravdy a spásy. Zůstane nám totiž ještě vždy mnoho, když zbavíme filosofa jeho filosofie. Ostatně Nietzsche, Schopenhauerův žák, napsal o svém učiteli toto: „*Co učil nás, čas vyřadil. Však věčně trvá to, co žil. Hled'te jen jaký byl! Před nikým hlavu nesklonil.*“¹¹⁵

Mann uvádí, že Artur Schopenhauer ve své filosofii rozvinul dva pojmy. Těmi byly „ideje“ a „věc o sobě“. Zejména ten druhý pojem uchopil velmi odvážně, na svou dobu snad i novátorsky. „Věc o sobě“ totiž nazval vůlí. Vůle byla posledním a nejjednodušším základem bytí, jakýmsi pramenem všech jevů. Vůle je přítomným zpodobitelem přítomným v každé jednotlivině, je podněcovatelem viditelného světa a všeho života. A to proto, že šlo o vůli k životu. A podle Schopenhauera je pojem vůle právě jen vůlí k životu a je nesprávné, pokud by ji někdo použil v širším termínu.¹¹⁶

Vůle chce totiž vlastně vždycky jen jedině: život. Vůle chce život nikoliv proto, že je výsledkem objektivního poznání hodnoty života, protože vůle je něčím, co s poznáním příliš nesouvisí. Vůle je něčím nepodmíněným, něčím původním, je to slepá nutnost, pud absolutně nemotivovaný. Je to pud, který není závislý na žádném soudu o hodnotě života, naopak. Všechny takové soudy jsou právě podmíněny intenzitou životní vůle.

Vůle je svou podstatou jsoucí mimo čas, prostor a kauzalitu. Vůle chtěla *být*. Chtěla se objektivovat a tato objektivace se uskutečnila tím způsobem, že se z původní jednoty stala mnohost. Artur Schopenhauer tento proces nazývá jako principium individuationis. Vůle se podle něj objektivizovala proto, aby se kála za svou rozkoš podle tohoto principia. Roztříštila se na mnohost jevů existující v čase a prostoru. Při tom je ale i ten nejmenší a nejnepatrnější díl tohoto světa zcela a zase jen produkt vůle, výraz vůle, objektivita vůle v čase a prostoru.

Vůle je ale podle Schopenhauera vedle výše zmíněných věcí ještě něco víc. Vůle je zároveň *představa*. Je to představa každého jednotlivce a zároveň představa jednotlivce o něm samém. Vůle si totiž na vyšších stupních své objektivace vytvořila intelekt, který ji vede kupředu. Ale zároveň nelze říci, že intelekt byl tím, co stvořilo vůli. Protože je to právě naopak: vůle si vytvořila intelekt. Protože vládnoucí složkou není intelekt, duch nebo poznání, nýbrž vůle. Vůli intelekt slouží. A ačkoliv poznání patří k objektivaci vůle na vyšších stupních, bez vůle by vůbec nemělo příležitost se uskutečnit.¹¹⁷

¹¹⁵ Ibidem

¹¹⁶ Ibidem, s. 14

¹¹⁷ MANN, Thomas. *Schopenhauer*. s. 15

Svět je výtvorem vůle, absolutního, nemotivovaného a nehodnotícího životního pudu. Výrazem vůle na určitém stupni její objektivitě jsou ale také sensibilita, nervy, mozek a zvláště pak pohlavní ústrojí, které je protikladem poznávajícího mozku. Představa vzniká prostřednictvím vůle, není účelem sama o osobě, má sloužit vůli a je v podstatě jenom prostředkem jejích cílů. Podle Manna je Schopenhauerův vztah intelektu a vůle takový, že intelekt je jenom služebným nástrojem vůle. Intelekt je tu v podstatě jen proto, aby pomáhal vůli v jejím boji o život, aby dokazoval to, co hovoří vůli, aby jí opatroval „morální“ důvody a aby racionalizoval naše pudy.

Vůle je protiklad klidného uspokojení ve své podstatě. Je ve své podstatě už něčím fundamentálně neblahým, je to neklid, usilování o něco, touha, utrpení. A právě tam, kde se Schopenhauerův výklad o vůli dotýká utrpení světa, dosahuje svého vrcholu a de facto až básnické výmluvnosti. Všechna zla světa jako je žárlivost, strach, nenávisť, lakota nebo nemoc pramení vždy z vnitřního rozporu vůle. Vystupují z Pandořiny skříňky. A není to naděje, která zbude na dně, nýbrž nuda. Protože mezi bolestí a nudou se zmitá každý lidský život. Podstatou naší bytosti je vůle, vůle k životu. A tato jako taková zůstává smrtí nedotčena a nachází vždy nové cesty k životu a to až do té doby, dokud sama sebe nepopírá. Z toho podle Schopenhauera mimo jiné plyne nemožnost a především nemorálnost sebevraždy. Vůle je původ i podstata a způsobuje to, že člověk touží po požitcích života. S tím ovšem zároveň i souhlasí s utrpením tohoto světa.

„*Svět je má představa*“, to je pravda, která podle Schopenhauera platí pro každou živou a poznávající bytost. Jestliže může být nějaká pravda vyslovena a priori, pak je to tato. Všechno, co nějak patří světu je nutně podmíněno subjektem a je tu jen pro ten subjekt. Pravá filosofie také rozhodně musí být idealistická a to proto, aby byla poctivá. Protože není větší jistoty než té, že se nikdo nikdy nedostane sám ze sebe, aby se bezprostředně identifikoval s věcmi, které se od něho liší. Neboť všechno, o čem je spraven určitě a tedy bezprostředně, vězí v jeho vědomí. A nad to již nemůže být žádné bezprostřední jistoty. „*Empirickému stanovisku ostatních věd je totiž vlastní předpokládat jsoucnost objektivního světa: nikoliv však stanovisku filosofie, protože ta musí pronikat až k prvnímu a původnímu. A jenom vědomí je dáno bezprostředně a proto je také její „základna“ omezena na fakta vědomí. To zároveň znamená, že je bytostně idealistická. A*

*subjekt je to, co všechno poznává a nikým není poznáváno. Je nositelem světa, stálou, předpokládanou podmínkou všeho.*¹¹⁸

Pojetí vůle u Artura Schopenhauera mělo ještě další aspekt. Byl přesvědčen, že únik z bídy a zmatku, z omylu a pokání tohoto života není smrt. Je vložen do rukou člověka a díky tomu je objektivací vůle. Není to smrt, protože ta je ze světa jevů a empirie. Podstatou lidské bytosti je vůle, vůle k životu. A tato vůle zůstává smrtí zcela nedotčena. Tato vůle zároveň vždy nachází nové cesty k životu. Nachází je, *dokud sama sebe nepopírá.*¹¹⁹ Zde také Schopenhauer dochází k jednomu závěru, v němž se odlišuje od Klímy. Tvrdí, že vůle stále nachází nové cesty k životu, plyne z toho jasně i nesmyslnost a nemravnost sebevraždy. Podle Schopenhauera se totiž sebevraždou nedá vůbec nic napravit; protože bytost jako individuum tak ničí a neguje právě jen svou individuaci, ale sebevraždou nemůže nikdy zničit vůli k životu. Ta v sebevraždě hledá jen cestu k výhodnějšímu sebeuskutečnění. Nikoliv tedy smrt, vykoupení přichází jenom skrze intelekt. Intelekt, který je produktem vůle. Je jejím nástrojem a je stvořen k jejím službám, přesto tomu tak není vždy.¹²⁰ Schopenhauer zde popisuje stav, kdy podle něj existuje jen jeden vzácný okamžik, kdy se v poznání odpoutává subjekt od vůle a přestává být individuálním faktorem a stává se čistým subjektem poznání zbavený vší vůle. Je to takzvaný estetický stav, nejhlubší a největší Schopenhauerův zážitek. Schopenhauer zde vycházel z Kanta, který řekl „*krásné jest, to, co se líbí a nevzbuzuje žádost.*“¹²¹ U Kanta toto vyjádření ve skrze znamenalo bez žádosti, nicméně Schopenhauer to dotvořil bez žádosti, tedy bez vztahu k vůli. Estetická záliba je čistá, bez žádosti a bez chtění. A Schopenhauer to viděl tak, že v geniální objektivitě přestalo poznání otročit vůli a pozornost už není kalena motivem chtění. „*Pak jsme úplně blaženi.*“¹²² A to zejména proto, že jsme dosáhli onoho blaženého stavu, který je považován za nejvyšší hodnotu a za trvalý stav bohů: alespoň na malý okamžik jsme se byli schopni zbavit nízkých pudů vůle.

Vůle si nic nedá předepisovat, je absolutní, svobodná a všemocná. Svoboda je dokonce jenom v ní a existuje pouze v transcendentnu a nikdy v empirii. Svoboda neexistuje v objektivaci vůle, která se nachází v prostoru, čase a kauzalitě. Tady na světě

¹¹⁸ SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa*, s. 44-45

¹¹⁹ MANN, Thomas. *Schopenhauer*. s. 19

¹²⁰ Ibidem., s. 20

¹²¹ Ibidem, s. 21

¹²² Ibidem

je všechno důsledně kauzálně vázáno a determinováno, svoboda ale stojí za jevy, stejně jako vůle. Stejně tak svoboda není v jednání, je v bytí; bytí je v původním a metafyzickém významu svobodné. „Člověk, který učinil něco špatného, učinil tak – jako empirický charakter – sice nutně, z nějakých určitých motivů, avšak bytí tomu mohlo také jinak – a také výčitky svědomí míří k bytí, nikoliv k jednání.“¹²³

Jak vlastně Schopenhauer vysvětluje objektivaci vůle? „*Mechanika, stejně jako fyzika či chemie jsou vědy, ve kterých se například předpokládá, že hmota, tuhost nebo sdělitelnost pohybu rázem, jsou veličiny nevyzpytatelné.*“¹²⁴ Příčiny toho jsou v určitém řádu, který nastává v čase a prostoru, avšak neříká nám nic bližšího o tom, co takto nastává. To, co nás však podle Schopenhauera podněcuje k bádání je to, že nestačí, že víme, že máme představy. My chceme znát význam oněch představ. A ptáme se tedy, zda tento svět není ničím jiným, než pouhou představou. Ale zvnějšku se nemůžeme přiblížit podstatě věcí. „*At' bádáme jakkoliv, nezískáme nic.*“¹²⁵ Schopenhauer to přirovnává k člověku, který chodí kolem dokola zámku, ale marně, protože do něj nemůže najít vchod. Badatel nebyl nikdy nic více než jen subjekt čistě poznávající. On má kořeny v tomto světě, ve kterém se shledává jako individuum. To znamená, že jeho poznávání je podmiňujícím nositelem celého světa jako představy. Lidské tělo je pro čistě poznávající subjekt jako takový představa jako každá jiná, objekt mezi objekty. Jednání tohoto objektu spatřuje jako jednání, které nastává po daných motivech se stálostí přírodních zákonů.

Především Schopenhauerův pesimismus bylo to, co Klímu inspirovalo v raném stádiu jeho tvorby. U německého filosofa vycházel z pojetí vůle, která člověka neustále žene k naplňování tužeb. V okamžiku, kdy je tato potřeba naplněna, tak mizí, ale zároveň okamžitě přichází tužba nová, která chce být uspokojena. Částečné vykoupení z tohoto kruhu neustálého toužení a naplňování potřeb vidí Schopenhauer ve smrti; částečně ho také spatřoval v umění.

Zatímco Nietzsche se zaměřuje na vůli k moci, Schopenhauer ji vnímá především jako slepé pudy. Iracionální základ světa, který je alogický. Rozum je pouhým nástrojem vůle. Avšak vůle nás vede, žene k životu, ale zároveň také ke smrti, protože z bludného kruhu toužení není jiného úniku. Naproti tomu Klíma považuje vůli za ucelený soubor idejí. Tyto ideje jsou specifické a tvoří jistou konstrukci, kolem níž se shromažďují

¹²³ MANN, Thomas. *Schopenhauer*. s. 23

¹²⁴ SCHOPENHAUER: *První názor světa jako vůle*. In.: MANN, Thomas. *Schopenhauer*, s. 67

¹²⁵ Ibidem, s. 68

všechny ostatní ideje a ty pak představují celé naše vědomí. Za tyto ideje Klíma považoval přání si, chtění, čin, příjemnost, nepřání si, nechtění, nepříjemnost a všechny z toho následující afekty.¹²⁶ Klíma „svou“ vůli dovedl ještě dál, když znovu i v tomto tématu nalézá smrt. „*Dvě nejkrásnější vlastnosti a nejcennější výsady člověka: nemusit plodit, moci dle Vůle zemřít.*“¹²⁷

Celoživotně se v Schopenhauerově osobnosti svářila výrazná pudovost a nezkrotná vůle na straně jedné, bystrý intelekt se smyslem pro přírodní krásu i pro utrpení tvorstva na straně druhé. Celoživotní zápas vedla jedna polovina Schopenhauerovy osobnosti proti věčně propukající smyslovosti a to se odráželo v jeho nauce o popírání vůle i v jeho pesimistickém postoji k pozemskému štěstí i požitku.¹²⁸ Sám se považoval za génia a nijak se tím netajil.

I v tématu smrti nalézáme vlastně jako prapočátek vůle. Všechny vědomé funkce člověka podléhají únavě a potřebují spánek, jediná vůle nikdy neochabuje. Náš vědomý život je pouze vyrván spánku a spánek je část smrti, jež je nám dána předem. Nejen člověk je svou podstatou vůle. Podstatu všech jevů, které nás v čase a prostoru obklopují, je nutno v analogii k člověku vyložit jako objektivizaci vůle. Zejména jevy organického života. V říši života je nejsilnějším projevem vůle k životu rozmnožovací pud. Ten jediný dokonce překonává i smrt. Sotva se totiž živá bytost je schopna postarat sama o sebe, už usiluje o rozmnožování, o zachování rodu. Zde se vůle projevuje téměř jako nezávislá na poznání. A jestliže má u člověka poznání své sídlo v mozku, jsou pohlavní orgány, místo pohlavního pudu, vlastním ohniskem vůle a protipólem mozku. Podle Schopenhauera je láska iluze, pomocí níž se příroda stará o zachování rodu.

Stejně jako Klíma i Schopenhauer již v dětství a mládí prožíval strast všeho žití. Vůle je sice nekonečná, ale naplnění omezené. I když námi zmítají pudy a tužby, stejně nikdy nenalezneme trvalé štěstí a klid. Z každé uspokojené žádosti ihned roste nová. Sotva pomine jedna bolest a člověk uvěří, že může volně dýchat, přichází další, nové zlo. Bolest je vlastní realitou života. Slast a štěstí, to je pouze něco negativního, totiž nepřítomnost bolesti. Co máme, toho si nedovedeme vážit. Teprve ztratíme-li to, uvědomíme si toho

¹²⁶KLÍMA, Ladislav. *Svět jako vědomí a nic*. In.: *Victoria Aeterna*, s. 47

¹²⁷KLÍMA, Ladislav. *Traktáty a diktáty*, s. 136

¹²⁸STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filozofie*, s. 367–370

hodnotu. Toto bychom mohli nazvat jakýmsi základním „principem“ Schopenhauerova pojetí lidského utrpení. Mluví také o nouzi a nudě, které stojí v příkladu k sobě a v podstatě nezažíváme nic jiného. Náš život je jen ustavičně zpomalované umírání. Existuje nějaké východisko z tohoto údolí? Poznání jím není. Spíše naopak. Čím vyšší jevová forma života, tím větší a zjevnější je utrpení. Člověk trpí tím více, čím jasněji poznává. Schopenhauer na rozdíl od Klímy nenalézá východisko ani v sebevraždě. To bude ještě rozebráno níže. Chápe sice sebevraždu jako čin, který zahlazuje individuální jev vůle, nikoliv ale vůli samu. Jinak řečeno: sebevražda je vlastně zbytečná, protože vůle si vzápětí vytvoří nové ztělesnění. Jedno řešení nalézá Schopenhauer v hudbě, protože ta se mu zdá jako nejbezprostřednější obraz vůle samé; vůle se k něčemu vzpíná, je uspokojena jde dále, právě tak jako melodie v hudbě. Existuje však ještě jedno řešení a to je jakási vlastní cesta k vykoupení. Schopenhauer to nazývá popření vůle k životu. Askeze, která může být dohnána až do krajnosti, tedy ke smrti, jako záměrné překonávání vůle, rozplynutí „já“ v „prázdnost“. „*Odvrátíme-li však zrak od naší vlastní bídy...pak místo ustavičného snažení a puzení....místo nikdy neuspokojených a nikdy neumdlévajících nadějí, o kterých ve svém životě sní člověk vůle, spatříme mír, který stojí nad veškerým rozumem, naprostou tišinu myslí, hluboký pokoj.*“¹²⁹

¹²⁹STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filozofie*, s. 367–370

ZÁVĚR

Hlavním tématem této diplomové práce bylo dílo Ladislava Klímy. Konkrétně se autor zaměřil na pojem vůle, který Klíma čerpal od svých "učitelů", Arthura Schopenhauera a Friedricha Nietzscheho.

Práce je rozdělena do dvou základních kapitol, přičemž první z nich se zabývá nejstěžejnějšími oblastmi Klímovy tvorby ve vztahu k vůli, druhá kapitola je věnována Klímovým inspirativním zdrojům. V úvodu práce si autor stanovil čtyři základní hypotézy, na které práce měla přinést odpovědi.

Hypotéza 1.: Svět je vůle k příjemnosti.

Základem světa je složitý volní stav a ten lze charakterizovat jako vůli k příjemnosti. Svět je vůle k příjemnosti, což je výraz pro egoismus v užším slova smyslu. Samotná vůle se tříští v další konkretizující vůle. Jednou z nich je „vůle k příjemnosti“, která vzniká prostřednictvím „vůle k moci“. Klíma tvrdí, že ať si přejeme cokoli, vždy je to jen zprostředkovaná tužba po moci, jelikož si člověk nemůže přát něco, co leží mimo svět. Vůle k příjemnosti je však na vůli k moci založena, neboť jestliže člověk touží po příjemném, touží po moci, po podmanění si něčeho. „*Svět jest boj všech proti všem. Ale ničeho není mimo myšlenky: svět jest jen boj mezi myšlenkami. Každý myšlenkový celek chce nebo nechce vždy jen myšlenkový celek jiný: buď chce jej míti, tj. účinkovat naň, přizpůsobit si jej, překonat, absorbovat jej, obohatit se jím ... nebo chce ubránit se mu, zapudit, setrásti jej, osvobodit se od něho...*“¹³⁰

Hypotéza 2: Vůle k moci je podle Ladislava Klímy vůle k poznání

Vůli k moci lze nazvat také jako vůli k poznání, u Nietzscheho to byla vůle k životu. Tento svět je vůle k moci, jinak nic a nic neleží mimo železný kruh vůle. Klímův inspirativní zdroj Nietzsche odmítal veškerou metafyziku (ačkoliv objektivní svět připouští); odmítá veškeré pokusy myslet vedle tohoto světa ještě něco jiného (stejně tak to viděl i Klíma a v tom se rozcházeli se Schopenhauerem). Nietzsche nahradil abstraktní a

¹³⁰ KLÍMA, Ladislav. *Svět jako vědomí a nic*, In.: *Victoria aeterna*, s. 43

temnou vůli Schopenhauerovu konkrétním principem, vůlí k moci, nevyčerpatelnou silou k životu. Vůlí k moci lze nazvat také jako vůlí k poznání, ale nikdo si nemůže přát něco, co leží mimo tento svět. Svět je boj všech proti všem a není nic víc, než myšlenka.: svět je jen boj mezi myšlenkami. A do důsledku vzato, celé myšlení je objektivního rázu, protože všechny myšlenky jsou srostlé a jen s ohledem k sobě existující. Zrcadlí se v sobě navzájem a zároveň slouží jedna druhé. A vládne-li boj o moc všude, pak musí vládnout i mezi myšlenkami. Každá myšlenka je celek a zároveň individuum. Celá příroda je komplex určitých asociací a myšlení je jen neurčitou přírodou.

Hypotéza 3: Člověk je sám sobě Bohem

Své metafyzické úvahy Nietzsche dovršil tím, že pohřbil Boha. Klíma vytvořil egodeistu, Nietzsche nadčlověka. Jsoucno pak zakotvil prostřednictvím teorie věčného návratu téhož, čímž popíral i lineární plynutí času stejně jako Schopenhauer. Svět pozbyl nejvyššího ukazatele dobra. „*Bůh je mrtev...hlásám Vám nadčlověka.*“¹³¹ Mírou všech věcí se pak stává nadčlověk, stejně jako u Klímy egodeista ve stavu dosaženého deoesencí. Ačkoliv Nietzsche zbavil svět Boha, neoprostil ho od metafyziky světa objektivního. Klíma se domníval, že to v tomto ohledu dotáhl dále, protože ten tvrdil, že okolní svět vlastně neexistuje. Považoval ho za fiktivní, za pouhé zdání. A člověk (ve stavu dosaženého deoesencí) je mírou všech věcí. „*...pravda pravd nespočívá v myšlence jest Bůh, nýbrž Jsem Bůh: velmi důležitá to distinkce.*“¹³² K vyjádření absolutnosti a božskosti Klíma rovněž používá výrazu naprostost, který není myslitelný bez egosolismu, tedy krajního solipsismu, který vyjadřuje absolutní subjektivismus. Svět je pouze vědomí, které je vedené absolutní vůlí. V rámci egosolismu je svět vztažen pouze k jedinému já. Svět je mé vědomí, nic kromě toho neexistuje a vše je poháněné mou absolutní vůlí. Pro přerod člověka v Boha potom Klíma používá zmíněného pojmu egodeismus. Jeho předpokladem je svobodná lidská vůle, ničím neomezená, která na základě svého potenciálu může člověka povznést až na úroveň Boha. Člověk - egodeista není poután limity svého fyzického těla, je také oproštěn od historie, náboženství, tradic či morálky. Nepřipouští si žádná tabu, v cestě mu nestojí žádné bariéry. A právě v té absolutní svobodě se člověk

¹³¹ NIETZSCHE, Friedrich: *Tak pravil Zarathustra*, s. 9

¹³² KLÍMA, L. *Filosofické listy*, s. 62.

stává Bohem a získává moc nejen nad sebou samým, ale zároveň také nad světem, protože zjišťuje, že svět je pouhou součástí jeho vědomí a nic mimo něj neexistuje

Hypotéza 4 : Svět stojí mimo dobro a zlo

Klíma vidí koncept světa jako hříčku osobní vůle. To v podstatě znamená, že svět je pouze hra Klímovy vůle, která si ho přetváří na takové věci, na jaké pouze ona sama chce. Svět stojí mimo dobro a zlo, existence je sama ze sebe a sama pro sebe, její dění je bez konce a začátku, bez důvodu a beze smyslu - to je Klímův ludibrionismus. A ať si přejeme cokoli, vždy je to jen zprostředkovaná tužba po moci, protože člověk si nemůže přát něco, co leží mimo jeho svět. Existuje pouze jediná konkluze: nic neexistuje. Což by ovšem bylo pravdou tehdy, pokud by úplná pravda byla možná.

Všechny hypotézy byly verifikovány.

POUŽITÁ LITERATURA

FRENZEL, Ivo. *Friedrich Nietzsche*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1995. 198 s. ISBN 80-204-0517-8 .

HEFTRICH, Urs. *Nietzsche v Čechách*. 1. Auflage. Praha : Hynek, 1999. 91 s. Punkt; sv. 5. ISBN 80-86202-30-5.

CHALUPECKÝ, Jindřich. *Expresionisté : Richard Weiner, Jakub Deml, Ladislav Klíma, Podivný Hašek*. 1. vyd. Praha : Torst, 1992. 200s. ISBN 80-85639-00-9.

KLÍMA, Ladislav. *Boj o vše*. 1. vyd. Olomouc : Votobia, 1995. 215 s. ISBN 80-85885-92-1.

KLÍMA, Ladislav. *Filosofické listy*. Praha : Herrmann a synové, 1993. 101 s.

KLÍMA, Ladislav. *Jsem absolutní vůle*. Dostupné z <http://klimaladislav.sweb.cz/Vule.htm>

KLÍMA, Ladislav. *Filosofické listy*. Dostupné z <https://www.odaha.com/ladislav-klima/filozofie/filosoficke-listy>

KLÍMA, Ladislav. *Mezi skutečností a snem*. Bratislava: Artforum

KLÍMA, Ladislav. *Lidská tragikomedie*. 1. vyd. Praha : P.I.A., 1991. 135 s. ISBN 80-901000-1-5.

KLÍMA, Ladislav. *Victoria aeterna*. Praha : Arkýř, 1992. 318 s. ISBN 80-85400-00-6.

KLÍMA, L. *Traktáty a diktáty*. 1. vyd. Olomouc : Votobia, 1995. 352 s. ISBN 80-900614-9-4.

KLÍMA, Ladislav. *Utrpení knížete Sternenhocha : groteskní romaneto*. Brno : Res publica, 1990. 179 s. Host. ISBN 80-86013-56-1.

KLÍMA, Ladislav. *Vteřiny věčnosti*. Praha : Odeon, 1990. 285 s. ISBN 601-22-285.

KLÍMA, Ladislav. *Vlastní životopis. Polička* : Argo, 1992. 43 s. ISBN 80-901198-1-6.

KOUBA, Pavel. *Nietzsche. Filosofická interpretace*. Praha : Český spisovatel, 1995. 292 s. ISBN 22-056-95

MATLOCHOVÁ, Věra, et al. *Filozofický slovník*. vyd. 1. Praha : Svoboda, 1976. 555s.

MENCLOVÁ, Věra, et al. *Slovník českých spisovatelů*. 1. vyd. Praha : Libri, 2000. 743 s. ISBN 80-7277-007-1.

NIETZSCHE, Friedrich. *Ecce homo*. Vydání 1. Praha : Naše vojsko, 1993. 157 s. ISBN 80-206-0270-4.

NIETZSCHE, Friedrich. *Soumrak model : Jak se filosofuje s kladivem*. Alfons Breska. Olomouc : Votobia, 1995. 194 s. Malá dálka; sv. 11. ISBN 80-85885-33-6.

NIETZSCHE, Friedrich. *Tak pravil Zarathustra*. Olomouc : Votobia, 1992. 301s. ISBN 80-85619-28-8.

NIETZSCHE, Friedrich. *Radostná věda*. Praha: Aurora, 2001. 259 s. ISBN 80-7299-043-8

NIETZSCHE, Friedrich. *Ranní červánky*. Praha: Aurora, 2004. 251 s. ISBN 80-7299-077-2

NIETZSCHE, Friedrich. *Genealogie morálky*. Praha: Aurora. 2002. 174 s. ISBN 80-7299-048-9

NIETZSCHE, Friedrich. *Duševní aristokratismus*. Olomouc : Votobia, 1993, 127 s. ISBN 80-85619-87-3

NIETZSCHE, Friedrich. *Mimo dobro a zlo*. Praha: Aurora, 1996.

PECHAR, Jiří. *Otázky Nietzscheva myšlení*, 1. vyd. Praha : Filosofia, 2012. 204 s. ISBN 978-80-7007-376-6-

STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filozofie*. 11. přepracované vydání. Praha : ZVON, 1991. 512 s. ISBN 80-7113-041-9.

SCHOPENHAUER, A.: *O filosofech filosofii*. Pelhřimov : Nová tiskárna, 1999. 160 s. ISBN 80-90116-6-5.

SCHOPENHAUER, A. *Svět jako vůle a představa* : Svazek první. Pelhřimov: Nová tiskárna Pelhřimov, 175 s. ISBN 80-85619-57-1

Resumé

Diplomová práce se věnuje filosofii Ladislava Klímy. Je zaměřena především na vůli, která proplétá veškerá Klímova filosofická témata. Autor se tak věnuje egodeismu, kontradikcionismu a ludibronismu, stejně jako vztahu já – Bůh. Ve všech těchto aspektech je ale zohledněno právě téma vůle, jakožto moci, která podle Klímy vše pohání. Ladislav Klíma měl dva velké inspirativní zdroje – Friedricha Nietzscheho a Arthura Schopenhauera. Oběma filosofům je v práci věnovaná samostatná kapitola, jejímž smyslem není podat podrobný výklad jejich filosofie, ale pokusit se najít momenty a styčné body, které Klímu v jeho tvorbě inspirovaly. Kapitoly se také snaží vysvětlit, jak vnímali vůli Arthur Schopenhauer a Friedrich Nietzsche.

Summary

This thesis deals with Ladislav Klíma's philosophy. It is mainly focused on will, which is entangled with all Klíma's works. Author pays attention to egodeism, contradictionsm, ludibronism and relation me - God. However, all these subjects are treated with respect to subject of will, which is, according to Klíma, main driving force of everything. Klíma had two great sources of inspiration: Friedrich Nietzsche and Arthur Schopenhauer. Whole chapter is devoted to each of them, however their purpose is not to offer detail interpretation of their work, but try to find moments and connections which inspired Klíma's work. Also there is an effort in these chapters to explain the way in which Arthur Schopenhauer and Friedrich Nietzsche understood will.